

Nr 31

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 16 kap. 13 § brottsbalken m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 1 oktober 1965 dagtecknad proposition, nr 138, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 16 kap. 13 § brottsbalken,
- 2) lag om ändring i lagen den 19 maj 1944 (nr 219) om djurskydd,
- 3) lag om ändring i lagen den 4 juni 1937 (nr 313) angående slakt av husdjur.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås lagändringar med syfte att i olika avseenden förbättra vården och behandlingen av djur. Ändringarna — som berör brottsbalken, lagen om djurskydd och lagen angående slakt av husdjur — innebär att gärningsbeskrivningen vid djurplågeri skärps, att förbud införs mot s. k. hållning och klubbning vid betesgång, att det skall krävas tillstånd för att driva kennelrörelse och hundpensionat, att tvingande föreskrifter införs beträffande löplina m. m. för bandhund och att bedövningstvång införs vid renslakt.

Författningsförslagen**1) Förslag**

till

Lag**om ändrad lydelse av 16 kap. 13 § brottsbalken**

Härigenom förordnas, att 16 kap. 13 § brottsbalken skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***16 KAP.****13 §.**

Om någon genom misshandel, överansträngning, vanvård eller *an-norledes* utsätter djur för *otillbör-ligt* lidande, dömes för *djurplågeri* till böter eller fängelse i högst två år.

Om någon, genom misshandel, överansträngning *eller* vanvård eller *på annat sätt, otillbör-ligen* utsätter djur för lidande, dömes för *djurplå-geri* till böter eller fängelse i högst två år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1966.

2) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen den 19 maj 1944 (nr 219) om djurskydd**

Härigenom förordnas, dels att 4 §, 14 § 2 mom. och 21 § lagen den 19 maj 1944 om djurskydd skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels att i lagen skola införas två nya paragrafer, betecknade 8 a § och 8 b §, med tillhörande rubriker, av nedan angiven lydelse.¹

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***4 §.**

Djur må — — — — — behövlig vila.

När djur är på betesgång, må dess rörelsefrihet ej inskränkas genom att tyngd eller dylikt hindrande föremål fästes vid djuret eller genom att olika delar av djurets kropp sammanbindas eller genom att djuret bindes vid annat djur.

**Om yrkesmässig hunduppfödning
m. m.****8 a §.**

Uppfödning eller försäljning av hundar eller mottagande av hundar till förvaring och utfodring må icke drivas yrkesmässigt eller eljest i större omfattning utan att tillstånd därtill lämnats av hälsovårdsnämnden i orten.

Om skäl äro därtill, må hälsovårdsnämnden återkalla tillstånd som avses i första stycket.

Talan mot beslut av hälsovårdsnämnden enligt första och andra styckena föres genom besvär hos länsstyrelsen.

¹ Senaste lydelse av 14 och 21 §§, se 1958:134.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Om hållande av bandhund

8 b §.

När hund annat än tillfälligt står bunden utomhus, skall den i enlighet med de närmare föreskrifter veterinärstyrelsen meddelar vara kopplad till löplina av minst tio meters längd och ha tillgång till koja eller annan viloplats, som erbjuder tillfredsställande skydd mot väder och vind.

I fråga om hundar som användas inom renskötseln äger veterinärstyrelsen medge undantag från bestämmelserna i första stycket.

14 §.

2 mom. Åsidosätter någon vad i 2—6 §§ stadgas, äger hälsovårdsnämnden, i den mån ej särskilda bestämmelser äro gällande, meddela erforderlig föreskrift om vad han jämlikt nämnda paragrafer har att iakttaga. Nämnden äger ock i sådant fall stadga vite. Underlåter någon att vidtaga föreskriven åtgärd, äger nämnden, där det anses nödigt, verkställa åtgärden på den försumliges bekostnad. Nämnden äger förordna, att dess beslut omedelbart skall lända till efterrättelse. Den som är missnöjd med nämndens beslut äger däröver anföra besvär hos länsstyrelsen.

För avhjälpande — — — — — tillkommer hälsovårdsnämnden.

21 §.

Den som bryter mot vad i 9, 10, 11 eller 12 § stadgas eller åsidosätter honom åvilande skyldighet enligt 15 § första stycket eller underlåter att fullgöra vad honom åligger enligt 20 § andra stycket, straffes med dagsböter.

Om straff för djurplågeri stadgas i allmänna strafflagen.

Den som bryter mot vad i 8 a, 9, 10, 11 eller 12 § stadgas eller åsidosätter honom åvilande skyldighet enligt 15 § första stycket eller underlåter att fullgöra vad honom åligger enligt 20 § andra stycket, dömes till dagsböter.

Om straff för djurplågeri stadgas i brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1966, såvitt avser 4 §, 8 b § och 14 §, samt den 1 januari 1967, såvitt avser 8 a § och 21 §.

3) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen den 4 juni 1937 (nr 313) angående slakt av husdjur**

Häri genom förordnas, dels att 1, 3 och 5 §§ lagen den 4 juni 1937 angående slakt av husdjur skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges, dels att 6 och 7 §§ sagda lag samt den i ikraftträdandebestämmelsen till lagen upptagna föreskriften beträffande slakt av ren skola upphöra att gälla.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***1 §.**

Vid slakt — — — — — från kroppen.

Föreskrifter om bedövning vid slakt av ren annorstädes än i offentligt slakthus eller kontrollslakteri meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av veterinärstyrelsen.

3 §.

Bör till följd av sjukdom eller olycksfall djur utan uppskov nedslaktas, må slakten äga rum utan iakttagande av vad i 1 eller 2 § sägs.

Bör till följd av sjukdom eller olycksfall djur utan uppskov nedslaktas, må slakten äga rum utan iakttagande av vad i 1 eller 2 § sägs eller av föreskrift som meddelats med stöd av 1 §.

5 §.

Förseelse mot denna lag straffes med dagsböter, där ej å förseelsen följer straff enligt allmän strafflag.

För förseelse mot denna lag eller mot föreskrift som meddelats med stöd av lagen dömes till dagsböter, om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken.

6 §.

Allmän åklagare åligger att åtala förseelse mot denna lag.

7 §.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1967.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

a) motionen II: 905 av herr *Gustafsson* i Borås, i vilken hemställes

»att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts prop. nr 138 måtte

1. besluta införa möjlighet för domstol att meddela förbud för djurplågare att ta befattning med djur i enlighet med det förslag som utredningsmannen framlagt i förarbetena till propositionen,

2. besluta införa förbud mot s. k. terrängritter,

3. i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom riksdagens mening giva till känna vad i motionen ovan anförts angående vikten av skärpt bevakning av polismyndigheter och andra tillsynsmyndigheter av djurplågeri i samband med hästtävlingar,

att vederbörande utskott måtte utarbeta av klämmarna 1) och 2) ovan föranledda ändringar i föreslagen lagtext»;

b) motionen II: 906 av herrar *Gustafsson* i Borås och *Mattsson*, i vilken hemställes

»att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 138 måtte såsom lagtext i 16 kap. 13 § brottsbalken antaga den ovan i motionen angivna lydelsen»;

c) motionen II: 907 av herrar *Gustafsson* i Borås och *Tobé*, i vilken hemställes

»att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 138 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag om en ny tillsynsorganisation för djurskyddet på i motionen angivna riktlinjer»;

d) motionen II: 908 av herr *Johansson* i Dockered *m. fl.*, i vilken hemställes

»att riksdagen vid behandling av förslaget i 8a § i proposition nr 138 måtte i sin skrivelse till Konungen uttala, att tillståndstvånget enligt nämnda stadgande skall anses begränsat att avse sådan uppfödning och försäljning av hundar eller mottagande av hundar till förvaring och utfodring som med hänsyn till rörelsens art och omfattning samt övriga förhållanden får anses jämförlig med en yrkesmässigt bedriven verksamhet»;

e) motionen II: 909 av herr *Levin* och fru *Eriksson* i Stockholm, i vilken hemställes

»att riksdagen måtte hemställa om sådan ändring i 4 § tillämpningskungörelsen att den tid som måste förflyta mellan inköp av hund eller katt och det tillfälle då djuret må användas för vetenskapliga experiment skall utgöra tio dygn»; samt

f) motionen II: 910 av herr *Levin m. fl.*, i vilken hemställes

»att riksdagen måtte, med antagande av Kungl. Maj:ts förslag, hemstäl-

la att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt föranstalta om utredning av de praktiska resultaten av de nya bestämmelserna om tillsyn av djurskyddslagens efterlevnad och om så anses behövt förelägga riksdagen de förslag till författningsändringar, som må föränledas därav».

Beträffande skälen för motionärernas yrkanden hänvisas, i den mån redogörelse ej lämnas nedan, till de ovannämnda motionerna.

Inledning

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, anför i propositionen inledningsvis följande.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade dåvarande chefen för justitiedepartementet den 6 juni 1953 f. d. justitierådet Erik Geijer att som sakkunnig inom departementet utreda frågan om ett förbättrat djurskydd. Sedan Geijer begärt och erhållit entledigande, tillkallades den 22 februari 1958 som sakkunnig dåvarande presidenten i hovrätten för Övre Norrland Mauritz Wijnbladh. Utredningen har antagit benämningen djurskyddsutredningen. Den har biträtts av experter.¹

Genom lagen den 19 maj 1944 (nr 219) om djurskydd, som trädde i kraft den 1 januari 1945, skedde för första gången en allmän reglering av djurskyddsfrågorna. Med utgångspunkt från den erfarenhet som vunnits vid lagens tillämpning har djurskyddsutredningen enligt sina direktiv haft att bedöma i vad mån ändringar och kompletteringar kan anses påkallade i denna lag, den allmänna strafflagstiftningen och andra författningar som berör djurskyddet. I direktiven nämndes särskilt en rad spörsmål av dels allmän och dels speciell natur. I övrigt hänvisades till riksdagens behandling av vissa hithörande frågor samt till framställningar från djurskyddsorganisationer och andra.

Djurskyddsutredningen, som numera har slutfört sitt uppdrag, har avlämnat fyra betänkanden. De båda först avlämnade betänkandena, *Tillsynen å djurskyddslagens efterlevnad* (SOU 1956: 49) och *Offentlig förevisning av djur* (SOU 1957: 38) har tidigare slutbehandlats. På grundval av det förra betänkandet framlades vid 1958 års riksdag proposition (1958: 35), som bifölls av riksdagen (L³U 4, rskr 88) och föränledde vissa från och med den 1 januari 1959 gällande ändringar av framför allt djurskyddslagens bestämmelser om tillsyn (SFS 1958: 134). Det senare betänkandet gällde sådana frågor som inte behövde underställas riksdagens prövning och föränledde

¹ Som sådana förordnades den 29 december 1953 numera byrådirektören i veterinärstyrelsen Alf Danielsson, den 1 juni 1955 professorn i psykologi vid universitetet i Stockholm Gösta Ekman, dåvarande förste stadsveterinären i Stockholm Richard Larsson och dåvarande professorn i zoologi vid Stockholms högskola Torsten Pehrson samt den 30 september 1959 laboratorn i fysiologi vid veterinärhögskolan Bengt Andersson. Danielsson har även varit sekreterare i utredningen.

kungörelsen den 6 november 1959 (nr 486) om offentlig förevisning av djur.

Därefter har djurskyddsutredningen avlämnat betänkandena *Djurplågeri, vetenskapliga djurförsök samt djurskyddsordning* (SOU 1961: 45) och *Slakt och kastrering av ren jämte andra djurskyddsfrågor* (SOU 1963: 75). Jag ämnar nu i ett sammanhang ta upp båda dessa betänkanden till behandling och kommer därvid att förorda vissa lagändringar. Betänkandena ger dessutom anledning till administrativa föreskrifter på olika områden. I dessa delar behövs inte riksdagens medverkan men jag har funnit det lämpligt att i detta sammanhang informera om mitt ställningstagande till olika i och för sig betydelsefulla djurskyddsfrågor som utredningen har tagit upp till behandling. Frågan om utfärdande av erforderliga föreskrifter kommer att sedermera anmälas av vederbörande departementschefer.

I det förra av de båda sistnämnda betänkandena behandlas dels frågan om en jämkning i den allmänna strafflagstiftningens bestämmelse om djurplågeri och om införande av en särskild straffpåföljd, innebärande att den som gjort sig skyldig till djurplågeri kan förbjudas att ta befattning med djur, dels frågan om en allmän komplettering av djurskyddslagen i form av en av Kungl. Maj:t meddelad djurskyddsordning och dels frågan om ändrade bestämmelser om användning av djur för vetenskapliga ändamål. Över detta betänkande har — i vissa fall efter hörande av underlydande och andra organ — *remissyttranden* avgetts av riksåklagarämbetet, Svea hovrätt, Göta hovrätt, hovrätten för Västra Sverige, Stockholms rådhusrätt, Göteborgs rådhusrätt, medicinalstyrelsen, statspolisintendenten, lantbruksstyrelsen, veterinärstyrelsen, veterinärhögskolans lärarkollegium, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Kronobergs, Kalmar, Hallands, Kopparbergs, Västernorrlands och Norrbottens län, kanslern för rikets universitet, samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer, föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges landsfogdar, Sveriges stadsfiskaler och Sveriges landsfiskaler, Riksförbundet Landsbygdens folk (RLF), Hushållningssällskapens förbund, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges veterinärförbund, Svenska allmänna djurskyddsföreningen, Svenska kvinnors djurskyddsförening, De svenska skolornas djurskyddsförbund, Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund, Föreningen Djurens vänner, Nordiska samfundet till bekämpande av plågsamma djurförsök, Svenska hundskyddsföreningen och Svenska kennelklubben.

I betänkandet *Slakt och kastrering av ren jämte andra djurskyddsfrågor* behandlas ett stort antal speciella och sins emellan artskilda frågor, som hänför sig till djurskyddslagen eller specialförfattningar. I detta betänkande har till förnyad behandling även tagits upp det mer allmänna spørsmålet om tillsynen av djurskyddslagens efterlevnad, vilket utredningen tidigare behandlat. Över betänkandet har — i vissa fall efter hörande av underlydande och andra organ — *remissyttranden* avgetts av riksåklagarämbetet, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Övre Norrland, överbefäl-

havaren, medicinalstyrelsen, statspolisintendenten, lantbruksstyrelsen, veterinärstyrelsen, veterinärhögskolans lärarkollegium, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Väster-norrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer, Riksförbundet Landsbygdens folk (RLF), Hushållningssällskapens förbund, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges veterinärförbund, Svenska djurskyddsföreningen, Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund, Föreningarna Djurens vänners riksorganisation, Nordiska samfundet till bekämpande av plågsamma djurförsök, Svenska hundskyddsföreningen, Svenska kennelklubben, Svenska samernas riksförbund, Svenska ridsportens centralförbund, Svenska galoppSPORTENS centralförbund, Svenska travSPORTENS centralförbund och Husdjursförsäkringsföretagens förening.

I anledning av betänkandet har vidare skrifter inkommit från Bandhundskampanjen och Föreningen Hundfrämjandet i Stockholm samt en gemensam skrift från Gunnarps avdelning av RLF och Gunnarps jaktvårds-krets.

I den följande framställningen återges ur propositionen endast departementschefens uttalanden. Beträffande den närmare redogörelsen av gällande rätt, tidigare behandling av vissa frågor, utredningsmannens förslag och remissyttranden hänvisas till propositionen.

Djurplågeri

Departementschefen

Bestämmelsen om straff för djurplågeri finns i 16 kap. 13 § brottsbalken. Brottet består i att någon genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes utsätter djur för otillbörligt lidande. Straffet är böter eller fängelse i högst två år. Samma brottsbeskrivning och strafflatitud gällde enligt strafflagen. Enligt utredningsmannens förslag skall beskrivningen av brottet djurplågeri ändras och en särskild straffskala för de grävsta fallen tilläggas.

Vad gäller brottsbeskrivningen innebär ändringsförslaget att straff för djurplågeri skall drabba den »som, genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes, otillbörligen utsätter djur för lidande». Mot detta förslag har vid remissbehandlingen riktats viss kritik av närmast formell art. Dessutom har några remissinstanser anmält tvivel på att omformuleringen av gärningsbeskrivningen kan påskynda utvecklingen i riktning mot en önskvärd strängare bedömning av djurplågerifallen. Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker emellertid förslaget.

För egen del har jag blivit övertygad om att stadgandet om straff för djurplågeri för närvarande tillämpas alltför restriktivt och att det därför är motiverat att förtydliga stadgandet så att det ger ett mera lättillgängligt uttryck för det avsedda innehållet. Detta kan ske genom en omformulering i den riktning som utredningsmannen har förordat. Den kritik av formell art som vid remissbehandlingen har framförts mot förslaget väger enligt min mening inte särskilt tungt. Jag föreslår därför att brottsbeskrivningen ändras så att djurplågeri anges föreligga, om någon, genom misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt, otillbörligen utsätter djur för lidande.

Utredningsmannens förslag om en särskild straffskala för de grövsta fallen av djurplågeri går ut på att möjliggöra en strängare behandling, om brottet är att tillskriva synnerlig råhet hos gärningsmannen eller omständigheterna eljest är försvårande. Enligt förslaget, som tar sikte på strafflagen, skall straffet i sådana fall kunna uppgå till högst ett års straffarbete.

Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. I de yttranden som går i avstyrkande riktning har framför allt understrukits att nuvarande straffskala får anses tillfyllest även när det gäller att utmäta straff för de grövsta fallen av djurplågeri. Också i tillstyrkande yttranden har anförts tvekan om behovet och värdet av en särskild, strängare straffskala.

Efter genomförandet av det enhetliga frihetsstraffet kan utredningsmannens förslag inte realiseras i sin avsedda form. I stort råder nog enighet om att det maximistraff som nu stadgas, fängelse i två år, är fullt tillräckligt även för grövre former av brottet. Vad som kan övervägas, om man vill anpassa förslaget till brottsbalkens system, är därför att reservera en övre del av straffskalan för de grova fallen. En sådan reglering synes emellertid inte medföra några nämnvärda fördelar. Den skulle närmast leda till att latituden för normalfallen görs snävare och detta synes mig vara en påtaglig olägenhet. Jag anser mig därför inte kunna förorda ändring av straffskalan vid djurplågeri.

Den ändring av stadgandet om djurplågeri som jag nyss förordat torde böra träda i kraft den 1 juli 1966.

Motionen II: 906

I motionen II: 906 framhålls att ordet »otillbörligen» kan ge upphov till olika tolkningar i kommande rättsfall och förhindra utvecklingen i riktning mot en önskvärd strängare bedömning i djurplågerifallen. Motionärerna fortsätter.

Skulle det befinnas nödvändigt att i vissa fall åsamka djur lidande såsom exempelvis vid vetenskapliga djurförsök, kunde detta i och för sig regleras genom särskilda undantagsbestämmelser. Då vi emellertid är med-

vetna om det önskvärda i att icke belasta en lag med omfattande undantagsbestämmelser vill vi, som ett alternativ till ovanstående förslag, framhålla möjligheten av att bibehålla ordet »otillbörligen» i lagtexten men med en annorlunda placering, ägnad att förebygga eventuell misstolkning. Härvid utgår vi ifrån att misshandel, överansträngning eller vanvård av djur aldrig kan förövas under beteckning »tillbörligen» medan det däremot kan vara ofrånkomligt att utsätta djur för visst lidande inom ramen för exempelvis vetenskapliga djurförsök.

Motionärerna föreslår, för att uppnå en klar gräns mellan å ena sidan »otillbörligt» och å andra sidan »ofrånkomligt» åsamkat lidande för djur följande ändrade lagtext:

Om någon genom misshandel, överansträngning eller vanvård, eller otillbörligen på annat sätt, utsätter djur för lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse i högst två år.

Förbud att handha djur

Departementschefen

Med stöd av bestämmelser i djurskyddslagen kan polismyndighet i vissa fall omhändertaga eller döda djur som är utsatt för djurplågeri. Härigenom kan det eller de djur som ett sådant brott avser, t. ex. en vanvårdad kreatursbesättning, skonas från fortsatt lidande. Däremot finns inte för närvarande någon möjlighet att förbjuda den som har begått djurplågeri att i fortsättningen handha djur. Utredningsmannen har föreslagit att en sådan möjlighet införs. Enligt förslaget skall det ankomma på domstolen i djurplågerimålet att om det föreligger skäl därtill meddela förbud av ifrågavarande slag. De former av befattning med djur som förbudet skall avse beskrivs som att sköta, köra, slakta eller eljest syssla med djur. Förbudet skall bestämmas att gälla för viss tid, minst ett och högst fem år, eller för alltid. Överträdelse av meddelat förbud skall enligt förslaget straffas med böter eller fängelse i högst sex månader. Bestämmelserna i fråga skall upptas i en ny paragraf omedelbart efter djurplågeriparagrafen.

Även i det nu berörda avseendet har utredningsmannen i huvudsak gått tillbaka på förslag som varit aktuella i samband med 1944 års ändringar i djurskyddslagstiftningen och som då avböjts. Under den nu företagna remissbehandlingen har flertalet instanser lämnat förslaget om införande av en förbudspåföljd utan erinran eller yttrat sig därom i tillstyrkande riktning. Bl. a. har framhållits att möjligheten av att ett förbud meddelas är ägnad att förstärka den avhållande effekten hos straffbudet mot djurplågeri, att förbudsbestämmelsen skulle få särskild betydelse när det gäller psykiskt defekta djurplågare samt att det är önskvärt att man kan tvinga

en notorisk djurplågare, som yrkesmässigt har med djur att göra, att övergå till annan verksamhet.

Några myndigheter och sammanslutningar har inte velat direkt motsätta sig den föreslagna förbudsbestämmelsen men anmält tvekan om behovet och lämpligheten därav. Från domarhåll har sålunda uttalats, att förbudsbestämmelsen torde få liten praktisk betydelse; djurplågeri är nämligen ett ovanligt brott, återfall ännu mycket ovanligare, och det synes med fog kunna antas att brottstypen med stigande levnadsstandard och ökad folkbildning skall bli alltmera sällsynt. Den i ärendet hörda veterinärsammanslutningen har understrukit svårigheterna att övervaka efterlevnaden av meddelade förbud och vidare uttalat att det är i hög grad tveksamt, om man bör införa så drastiska bestämmelser i ett land, där djuren med största sannolikhet vårdas bäst i världen.

Ett antal remissinstanser har också förhållit sig klart avvisande till utredningsmannens förslag. De betänkligheter som har andragits på denna sida har varit både av principiell och av praktisk natur. Sålunda har invänts att man kan fråga sig, varför den som en gång förbrutit sig mot djur skall kunna förbjudas att ens röra vid några sådana, medan den som förbrutit sig mot människor, t. ex. mot barn genom otukt eller våld, inte kan ges något motsvarande förbud. Vidare har erinrats om att utredningsmannens förslag syftar till en för svensk rätt helt ny påföljd. En utvidgning av påföljdssystemet är en betydelsefull reform som inte kan komma till stånd på så knapphändig utredning som redovisats i betänkandet. På andra rättsområden har iakttagits stark återhållsamhet i fråga om stadganden av liknande art. En av utredningsmannen gjord jämförelse med indragning av körkort har man ansett missvisande, eftersom rätten att handskas med djur får räknas som en medborgerlig rättighet i motsats till den av visad skicklighet och lämplighet avhängiga rätten att framföra motorfordon. Som från praktisk synpunkt olyckligt har man betecknat det förhållandet att ett förbud att syssla med djur kan innebära ett starkt ingrepp i den drabbades försörjningsmöjligheter. Följden för innehavaren av en mindre brukningsenhet blir, har det sagts, att han måste avhända sig djuren, även om förbudet inte skall kunna avse att äga djur. Kontrollsvårigheterna har också i flertalet avstyrkande yttranden åberopats som det viktigaste praktiska skälet mot en förbudsbestämmelse.

Det är säkerligen riktigt, att vårt land står sig gott vid en jämförelse med andra länder i fråga om det sätt varpå djur i allmänhet behandlas. Allt är dock inte väl beställt och möjligheter att uppnå förbättringar av betydelse bör upptas till noggrant övervägande. Ett förhållande som ofta har beklagats är att myndigheterna mera sällan förfogar över medel att förebygga djurplågeri genom att individuellt ingripa mot personer som, efter vad man rätt säkert kan förutse, kommer att hemfalla åt sådan brottslighet. Det har t. ex. inträffat att en person, som vanvårdat sin kreaturs-

besättning och i samband med att han lagförts för djurplågeri tvingats slakta ned denna, snart nog har skaffat sig nya kreatur och utsatt dessa för vanvård som föranlett ny dom för djurplågeri, allt utan att något effektivt har kunnat göras för att förhindra ett upprepande. En helt annan typ av fall föreligger vid den s. k. tysta vanvården. Därmed syftar man på situationen då personer, som på grund av hög ålder, sjuklighet eller annat har svårt att reda sig själva, håller sig med husdjur utan att förstå eller förmå att ge dessa erforderlig vård. I en del av dessa fall lär fortsatt djurplågeri förebyggas genom att djurägaren för sin egen skull blir omhändertagen av anhöriga eller genom ingripande av socialvårdande myndighet.

Med de nu anförda exemplen som bakgrund ter det sig uppenbart att det i vissa fall vore värdefullt från djurskyddssynpunkt att ha möjlighet att beröva en person rätten att handha djur. I sitt förslag beträffande en förbudsbestämmelse har utredningsmannen konstruerat förbudet som en särskild påföljd för djurplågeri och han har lagt beslutanderätten hos domstol. Under remissbehandlingen har emellertid föreslagits att meddelandet av förbud skall ske i administrativ ordning. För egen del anser jag att detta senare alternativ i jämförelse med domstolsalternativet erbjuder vissa fördelar. Bl. a. kan man utforma regeln så att den medger ingripande på ett tidigare stadium, nämligen genom att släppa anknytningen till att ett djurplågeribrott konstaterats och låta mera allmänna kriterier på olämplighet att handha djur bli avgörande.

Som framgår av den nyss lämnade redogörelsen råder bland remissorganen delade meningar om behovet och lämpligheten av en förbudsbestämmelse. Det torde framgå av vad jag redan har sagt att jag för egen del finner det naturligt att, när man ser saken från djurskyddssynpunkt, inta en positiv hållning till tanken på att införa en dylik bestämmelse. Det bör emellertid påpekas att en så drastisk form av ingripande som förbud att handha djur antagligen skulle komma att tillämpas sparsamt. Den individualpreventiva verkan blir alltså totalt sett ganska ringa. Av samma anledning kan man inte vänta sig att förbudsmöjligheten — om den anknyts till att någon har begått djurplågeri — skall kunna i högre grad förstärka den allmänpreventiva effekten hos straffbudet mot detta brott. Det har sagts att en förbudspåföljd skulle ha särskilt värde genom att man i denna får tillgång till en reaktion mot sådana djurplågere som med hänsyn till psykiska defekter inte kan fällas till straff. Denna synpunkt är givetvis beaktansvärd men den har numera delvis förlorat i betydelse genom att brottsbalken medger användning av bötesstraff eller skyddstillsyn i vissa av de fall, där enligt strafflagen ingen kriminalpolitisk reaktion kom i fråga. Det kan i detta sammanhang nämnas att särskilda föreskrifter vid skyddstillsyn i viss utsträckning bör kunna användas för att förmå personer som dömts för djurplågeri att ordna sina förhållanden så att risken för återfall blir mindre.

Man torde sålunda få erkänna att de skäl som talar för en förbudsbestämmelse inte framträder med någon större styrka, om man ser på hur bestämmelsen mera generellt skulle verka. De betänkligheter som principiellt och praktiskt kan anföras mot en förbudsbestämmelse är å andra sidan betydande. I detta hänseende torde det vara tillräckligt att i huvudsak hänvisa till de invändningar som har framförts under remissbehandlingen. Ett par synpunkter bör emellertid understrykas. Även om det kan påstås att företeelser som i någon mån påminner om den föreslagna förbudspåföljden finns på andra rättsområden, är det tydligt att man här står inför något som är i stort sett främmande för den ordning vi nu har. Förbud att handha djur skulle innebära att en person på grund av att han misstänks komma att begå visst brott får för sig speciellt kriminaliserade själva de situationer i vilka brottet kan tänkas inträffa. Under vissa omständigheter skulle förbudet mycket kännbart begränsa hans försörjningsmöjligheter och frihet i andra avseenden och det hör till bilden av förbudsbestämmelsen att sådana verkningar skulle drabba ojämnt. Man har uppenbarligen anledning till stor tvekan om det över huvud taget kan vara berättigat att använda denna drastiska metod för att motverka ett brott som djurplågeri. Vad gäller den praktiska sidan av saken vill jag särskilt peka på svårigheterna att avgränsa de konkreta förbuden så att orimligheter undviks och på de problem som den nödvändiga kontrollen av meddelade förbud erbjuder. I sistnämnda hänseende får man, om påföljden skall ha någon mening, räkna med en ganska stor apparat och med ett system som starkt påminner om övervakning inom kriminalvården utan att ha nämnvärt av de positiva, stödjande momenten hos denna.

De betänkligheter och svårigheter som nu har berörts innefattar enligt min mening övervägande skäl mot den föreslagna förbudsbestämmelsen. Jag kan därför inte förorda att en sådan upptas i vår djurskyddslagstiftning.

Motionen II:905

I motionen II: 905 hemställs om att möjlighet införes för domstol att meddela förbud för djurplågare att ta befattning med djur i enlighet med det förslag utredningsmannen framlagt. Förbudet skulle sålunda gälla för viss tid, minst ett och högst fem år, eller för alltid och avse att sköta, köra, slakta (dock ej äga) eller eljest syssla med djur. Överträdelse av förbudet skulle straffas med böter eller fängelse i högst sex månader.

Enligt motionären berör det föreslagna stadgandet ett mycket litet antal personer, och en samhällsreaktion på området sägs inte på långt när ha samma ekonomiska räckvidd som körkortssindragningar.

Användning av djur för vetenskapligt ändamål

Departementschefen

Användningen av djur för vetenskapliga försök och liknande ändamål har i våra dagar fått en mycket stor omfattning. Den utveckling som har skett på detta område står i direkt samband med utvecklingen inom framför allt den medicinska forskningen. Till försöksverksamheten kan varje slag av djur komma i fråga. Av praktiska skäl, som bl. a. har att göra med hanterligheten och fortplantningsförmågan, har vissa djur kommit till särskilt stor användning, t. ex. möss, råttor, marsvin och kaniner. I olika sammanhang används dock i växlande omfattning andra djur, såsom större däggdjur, fåglar, reptiler och fiskar. Enligt uppgifter av 1960 års försöksdjursutredning torde den årliga förbrukningen av försöksdjur vid statliga institutioner för närvarande utgöra minst 300 000 möss, 35 000 råttor, 90 000 marsvin, 15 000 kaniner, 5 500 katter och 2 000 hundar.

De grundläggande bestämmelserna om användning av djur för de ändamål det nu gäller finns i 12 och 13 §§ djurskyddslagen. I princip fordras tillstånd av veterinärstyrelsen om användningen är förenad med operativt ingrepp, insprutning eller blodavtappning eller också medför ångest eller annat lidande för djuret. Kungl. Maj:t äger dock medge undantag från tillståndstvånget. Enligt stadgande i 13 § får vid operativt ingrepp eller annan åtgärd som avses i 12 § inte större lidande tillfogas djuret än som är oundgängligt. Kan det antas att avsevärt lidande åsamkas djuret även sedan ingreppet eller åtgärden har slutförts, skall djuret därefter dödas snarast möjligt. Genom kungörelse den 17 november 1944 (nr 771) med vissa bestämmelser om användning av djur för vetenskapligt ändamål m. m. har Kungl. Maj:t gjort sådant undantag som nyss avsågs beträffande vissa statliga och kommunala institutioner. I samma kungörelse stadgas bl. a. att åtgärder som är förenade med operativt ingrepp av någon betydelse inte får företas på varmblodigt djur i undervisningssyfte, om ändamålet kan uppnås på annan väg. Innan operativt ingrepp av någon betydelse företas på varmblodigt djur, skall djuret, om inte ändamålet med åtgärden därigenom förfelas, bedövas så att det såvitt möjligt mister förmågan av smärtförminnelse. Hund eller katt som har inköpts för åtgärd som avses i 12 § djurskyddslagen får inte användas för ändamålet förrän fem dygn förflutit från inköpet. I övrigt må nämnas att kungörelsen innehåller föreskrifter om viss journalföring beträffande inköp av hundar och katter. Den som vidtar åtgärd av ifrågavarande art är skyldig att underkasta sig den särskilda inspektion som veterinärstyrelsen kan finna skäl föreskriva.

I fråga om användningen av djur för vetenskapligt ändamål framlägger utredningsmannen förslag som i första hand syftar till en förbättring av

kontrollen över de vetenskapliga djurförsöken. Enligt vad han föreslår skall kontrollverksamheten främst bedrivas av en för hela riket gemensam nämnd, vilken organisatoriskt skall anknytas till veterinärstyrelsen. Nämnden skall bestå av sju ledamöter, nämligen en domare såsom ordförande, två läkare utsedda av medicinalstyrelsen, två veterinärer utsedda av veterinärstyrelsen och två representanter för djurskyddsrorelsen. De sistnämnda skall utses inom läkar- och veterinärkårerna på förslag av Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund. Ehuru fackmän skall alltså dessa två ledamöter medverka såsom representanter för lekmannaintresset. Nämnden skall ha befogenhet att utföra förhandsanmälda besiktningar på institutioner, där djur används för vetenskapliga och liknande ändamål. Nämnden skall inte äga ingripa direkt mot uppdagade missförhållanden utan får härom underrätta veterinärstyrelsen. Denna skall utrustas med särskild befogenhet att utfärda erforderliga föreskrifter och att vid behov stadga vite för att framtvinga rättelse. De allmänna tillsynsbestämmelserna i 14 och 15 §§ djurskyddslagen skall inte vara tillämpliga beträffande de vetenskapliga djurförsöken.

I övrigt innebär utredningsmannens förslag i förevarande del framför allt att en ganska omfattande journalföring skall ske vid användningen av djur för försök o. dyl. För närvarande föreligger skyldighet att föra anteckningar endast angående inköp av hundar och katter för ändamålet. Enligt förslaget skall inköpsjournal föras även beträffande apor, hästar och klövbärande djur. Jämte inköpsjournalen skall i fråga om samma djurslag som den avser föras en särskild försöksjournal med bl. a. uppgifter om ändamålet med försöket, vidtagen åtgärds beskaffenhet, bedövningens art och omfång samt vad som gjorts med djuret efter försöket. Såväl inköps- som försöksjournalen skall årligen insändas till tillsynsnämnden för granskning.

Vad gäller hundar och katter föreslår utredningsmannen att den karenstid om fem dagar, som enligt nuvarande bestämmelser skall förflyta innan ett inköpt sådant djur får användas, skall förlängas till tio dagar.

De särskilda bestämmelser som enligt vad jag nyss har anfört gäller användningen av djur för vetenskapliga och liknande ändamål måste ses mot bakgrunden av straffstadgandet om djurplågeri, vilket både enligt gällande lydelse och enligt den ändrade avfattning som jag tidigare har föreslagit förutsätter att en avvägning sker mellan det intresse som påkallar viss åtgärd och vad åtgärden innebär för djuret. Beträffande operativa ingrepp m. m. som närmare regleras i djurskyddslagen krävs att det lidande som tillfogas djuret inte är större än som är oundgängligt. Även här skall alltså ske en avvägning vid vilken bedöms i vad mån det vetenskapliga eller därmed likartade ändamål som är i fråga kan rättfärdiga en uppoffring av vad man kallat djurets rätt. Institutionschefer och andra som har att utföra bedömningar av detta slag måste bl. a. ta ställning till om ändamålet kan vinnas på

annan väg än genom åtgärder som medför lidande för djur och om nödvändiga dylika åtgärder kan utföras på sådant sätt att lidandet begränsas. Vad gäller ändamålet med åtgärderna erbjuder det givetvis särskilda svårigheter att finna hållbara utgångspunkter för bedömningen, när det är fråga om grundforskning och liknande verksamhet som mera indirekt siktar till förbättring av levnadsvillkoren för människor eller djur.

Det torde vara tämligen sällsynt att personer som har sökt sätta sig in i saken förkastar all användning av djur för ändamål av den art som här äsyftas. Den kritik som emellanåt riktas mot denna användning avser därför huvudsakligen det sätt varpå de nödvändiga avvägningarna sker. Man menar alltså att den restriktivitet som får sägas prägla våra författningsbestämmelser i ämnet inte alltid motsvaras av tillämpningen. Att bilda sig en uppfattning om i vilken utsträckning denna kritik kan vara berättigad är utomordentligt vanskligt. Delvis beror detta på att vetenskapliga och andra förhållanden på området i och för sig är svåra att bedöma men det är också uppenbart att den offentliga tillsynen över vad som äger rum vid användningen av djur för ifrågavarande ändamål inte fungerar så effektivt att verksamheten kan sägas stå under fortlöpande kontroll och under tillfredsställande insyn. Sådant kontroll och insyn är givetvis i hög grad önskvärda för att förebygga eller beivra eventuella missbruk samt för att undanröja oberättigad misstro. Jag anser det sålunda välmotiverat att åtgärder vidtas för att göra tillsynen effektivare.

Utredningsmannens förslag att tillsynen skall anförtros åt en för hela riket gemensam nämnd har under remissbehandlingen blivit föremål för starkt skiftande omdömen. Även bland de remissinstanser som i princip har gillat förslaget har man i stor utsträckning haft erinringar mot viktiga moment däri, såsom bestämmelserna om nämndens organisation och befogenheter. På några håll har man även ifrågasatt om det organisatoriskt är möjligt att utöva tillsynen genom en riksnämnd. Som alternativ har man främst pekat på olika sätt att effektivisera tillsynen inom den nuvarande organisationsramen eller i nära anslutning till denna.

När jag för egen del tar ställning till utredningsmannens förslag vill jag gärna understryka att systemet med en riksnämnd medför vissa beaktansvärda fördelar. Dessa hänför sig dock enligt min mening huvudsakligen till att nämnden skulle kunna helt allmänt verka för enhetlighet och god ordning på det område som omfattas av dess tillsynsbefogenhet. Däremot kan det knappast antas att en enda nämnd, låt vara att den arbetar med delegationer för särskilda uppgifter, skall kunna utföra någon verkligt effektiv kontroll över den konkreta försöksverksamheten och inte heller att genom nämnden skall kunna förmedlas en från allmänhetens synpunkt tillfredsställande insyn däri. Vad som främst talar för denna mening är att den verksamhet som skulle bli föremål för tillsynen är alltför omfattande.

De sifferuppgifter beträffande vissa slag av försöksdjur som jag förut har anfört torde ge klart besked härom. Till detta kommer att det synes vanskligt att nå en sådan lösning av frågan om representation i nämnden att lekmannaintresset blir företrätt på ett sätt som helt kan tillgodose allmänhetens berättigade krav på insyn.

Jag anser sålunda att utredningsmannens förslag om en för hela riket gemensam tillsynsnämnd inte är lämpligt att genomföra. Man bör i stället söka åstadkomma den eftersträfvade effektiviseringen inom den nuvarande tillsynsorganisationens ram. Frågan hur detta skall ske ämnar jag uppta i ett senare avsnitt av framställningen, där jag kommer att allmänt beröra spörsmålet om vad som kan göras för att förbättra tillsynen av djurskyddslagens efterlevnad, bl. a. genom ökade insatser från tjänsteveterinärernas sida. I förevarande sammanhang bör emellertid upptas ett par frågor som speciellt rör tillsynen över användningen av djur för vetenskapliga och liknande ändamål.

Utredningsmannen har såsom ett särskilt skäl för den av honom föreslagna ordningen åberopat att det är i viss mån oegentligt att hälsovårdsnämnderna som är kommunala myndigheter har att utöva kontroll över befattningshavare vid statliga institutioner. Härom är att säga att något undantag från tillsyn enligt djurskyddslagen inte för närvarande finns stadgat beträffande statliga institutioner utom i vad gäller djur som används inom försvarsväsendet, och att det på andra förvaltningsområden förekommer att statliga institutioner är underkastade tillsyn genom kommunala organ utan att detta har ansetts möta principiella betänkligheter. Efter vad jag kunnat finna föreligger sålunda intet hinder från den av utredningsmannen anförda synpunkten mot att låta hälsovårdsnämnderna handha nu ifrågavarande tillsyn. Utredningsmannen har vidare antytt att man på vissa håll hyser tvekan om huruvida djurskyddslagens tillsynsbestämmelser är tillämpliga i fråga om användningen av djur för vetenskapligt ändamål. Grunden för denna tvekan skulle väl närmast vara det förhållandet att den till 12 § djurskyddslagen anknyttande tillämpningskungörelsen innehåller ett stadgande om skyldighet för den som vidtar åtgärd av nu avsett slag att underkasta sig särskild inspektion som veterinärstyrelsen kan föreskriva. En dylik administrativ bestämmelse kan emellertid inte återverka på djurskyddslagen på det sättet att tillämpningsområdet för dess stadganden inskränks. Inte heller kan det antas att en inskränkning i detta fall har förutsatts vid tillkomsten av djurskyddslagen. I så fall hade den inskränkande regel som nu finns i 16 § beträffande djur som används inom försvarsväsendet uppenbarligen kompletterats så att paragrafen blivit uttömmande. Det får sålunda anses klart att djurskyddslagens tillsynsbestämmelser i nuvarande utformning även avser användningen av djur för vetenskapliga och därmed jämställda ändamål. Något förtydligande av lagtexten i detta hänseende finner jag därför inte erforderligt.

Utredningsmannen har inte föreslagit någon ändring i fråga om bestämmelsen i 3 § nyssnämnda tillämpningskungörelse att, innan operativt ingrepp av någon betydelse företas på varmblodigt djur, detta skall bedövas på visst sätt, om inte ändamålet med åtgärden därigenom förfelas. Under remissbehandlingen har emellertid framförts önskemål om skärpta regler angående bedövning av försöksdjur. För egen del anser jag det påkallat att bestämmelsen i nämnda 3 § omformuleras så att den ger tydligare uttryck åt kravet på att försöksdjuren behandlas så skonsamt som över huvud taget är möjligt. Det bör sålunda fastslås att undantag från bedövningstvånget är medgivet endast när det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med det operativa ingreppet. Stadgandet synes även böra utbyggas med en bestämmelse om användning av smärtstillande och lugnande medel i fall där bedövning inte kan ske. Härigenom kommer det bl. a. att framgå att snäva kostnadssynpunkter inte får åberopas som ursäkt för underlåtenhet att i möjlig mån begränsa djurens lidande.

Utredningsmannens förslag beträffande journalföringen vid användning av djur för vetenskapligt och liknande ändamål har under remissbehandlingen rönt ett i stort sett välvilligt mottagande även om viss kritik har framförts mot detaljutformningen. Förslaget i denna del står givetvis i samband med tanken på en gemensam tillsynsnämnd, vilken genom granskningen av journalerna skall kunna följa och kontrollera ifrågavarande verksamhet inom hela riket. Också om förslaget beträffande riksnämnden avböjes och tillsynen huvudsakligen får utövas av lokala organ, torde utvidgningen av journalföringsplikten efter ungefär de linjer utredningsmannen har angett vara motiverad med hänsyn till de kontrollmöjligheter som skapas därigenom. Härutöver torde man ha anledning räkna med att tvånget att redovisa vidtagna åtgärder skall ha ett gynnsamt inflytande genom att i viss mån poängtera ansvarigheten för att åtgärderna vidtas på ett från djurskyddssynpunkt godtagbart sätt. Beträffande de särskilda utvidgningar i journalföringen som gäller hundar och katter tillkommer ytterligare att de är ägnade att motverka att olovligen åtkomna djur försäljs till vetenskapliga institutioner och att de medför ökade möjligheter att identifiera djur som har förkommit för ägarna.

Vad utredningsmannen har föreslagit angående vilka djurslag som den utvidgade journalföringen skall omfatta har under remissbehandlingen föranlett en del erinringar. Önskemål har härvid framförts både om utökningar och om inskränkningar i förhållande till förslaget. För egen del anser jag det ogörligt att genomföra en detaljerad journalföring beträffande alla slag av försöksdjur. Det torde inte heller vara möjligt att finna en i detta sammanhang användbar, principiell skiljelinje mellan olika djurslag. Utredningsmannens förslag har emellertid de praktiska fördelarna att journalföringen kommer att omfatta de djurslag som förefaller viktigast från

kontrollsynpunkt samtidigt som den inte torde bli alltför betungande. Jag har därför stannat för att ansluta mig till förslaget, dock med reservation för smärre avvikelser därifrån. Med reservationen avser jag främst att lämna utrymme för en förenklad journalföring eller annan summarisk redovisning beträffande vissa djurslag.

Beträffande de anteckningar som bör inflyta i journalerna delar jag också i stort sett utredningsmannens mening. Vid utarbetandet av bestämmelserna om journalföringen, vilka torde böra upptas i tillämpningskungörelsen, finns emellertid anledning att undersöka i vad mån praktiska förenklingar kan göras, såsom genom användning av kodsystém och standardanteckningar rörande särskilt vanliga försökstyper. Utöver vad utredningsmannen har föreslagit torde böra föreskrivas att särskild journalanteckning skall göras om anledning till att bedövning inte har använts vid smärtvårdande försök och om vad som i sådant fall har åtgjorts för att lindra försöksdjurets lidande. Föreskrift bör meddelas om att journalerna skall sändas till hälsovårdsnämnden i orten för granskning.

Till de övriga av utredningsmannen upptagna spörsmål som bör beröras i detta sammanhang hör frågan om en utsträckning av karenstiden för försök med hundar och katter. Den föreslagna förlängningen från fem till tio dagar skulle givetvis kunna i någon mån förebygga att sådana djur som har förkommit för ägarna används för försöksändamål. Under remissbehandlingen har emellertid från fackkunnigt håll framförts allvarliga betänkligheter mot förslaget med hänsyn till att den längre förvaringstiden på institutionerna skulle öka risken för infektionssjukdomar bland djuren. Med beaktande härav anser jag mig i varje fall inte för närvarande kunna förorda att karenstiden förlängs.

Det nu anförda torde ge anledning till en mera allmän översyn av tillämpningskungörelsen. De förslag och synpunkter som utredningsmannen och remissinstanserna har framfört men som inte närmare behandlats i det föregående torde få upptas till prövning i detta senare sammanhang.

Motionen II: 909

I motionen II: 909 framhålles att en förlängning av tiden mellan inköpen och påbörjandet av experimenten med djuren för vetenskapligt ändamål är synnerligen önskvärd. Därigenom skulle enligt motionärerna helt andra möjligheter skapas för ägare till försvunna djur att eftersöka dem. Eftersom exempelvis katterna framför allt köpes från andra delar av landet än där försöken skall utföras behövs en längre tid för eftersökandet. Påståendena om risken för ökad smitta vid en förlängning av tiden ifrågasätts. Motionärerna förmodar att hygienén trots allt inte är så dålig i de utrymmen, där försöksdjuren förvaras. En förlängning av tiden skulle också skapa större möjligheter att komma till rätta med handeln med stulna djur och bland

de djurskyddsintresserade inge ökat förtroende för ifrågavarande verksamhet. Med hänvisning till det sagda hemställes om sådan författningsändring av 4 § kungörelsen med vissa bestämmelser om användning av djur för vetenskapligt ändamål m. m. att hund eller katt som inköpts för att användas i sådant syfte icke får användas för ändamålet förrän tio dygn förflutit från det inköpet skedde.

Slakt av ren

Departementschefen

Slaktlagen innehåller i 1 § en föreskrift om att vid slakt av husdjur detta skall bedövas omedelbart före blodets avtappande. I en ikraftträdandebestämmelse till lagen, vilken trädde i kraft den 1 juli 1938, stadgas emellertid att den, såvitt angår slakt av ren, skall tillämpas först från den dag Kungl. Maj:t bestämmer. Någon föreskrift om lagens tillämpning på slakt av ren har ännu inte meddelats.

Av förarbetena till lagen framgår att det bedövningstvång som är föreskrivet i 1 § har ansetts böra gälla i princip även vid renslakt. Att tillämpningen i detta avseende fick anstå hade sin grund i att det rådde ovisshet om vilken bedövningsslagmetod som är den för renslakt mest ändamålsenliga. Under den gångna tiden har vid flera tillfällen frågan om bedövningstvång vid renslakt varit under diskussion. Denna har i huvudsak gällt om den av ålder tillämpade metoden att bedöva renar genom nackstick med kniv skall godtagas från djurskyddssynpunkt. I anslutning härtill har man berört frågan om förutsättningarna för att få denna bedövningsslagmetod ersatt med modernare tillvägagångssätt.

På initiativ av utredningsmannen har nu utförts vissa expertundersökningar rörande förfaranden vid renslakt och då särskilt beträffande nacksticksmetoden. Undersökningarna finns utförligt redovisade i betänkanudet. Utredningsmannen har funnit det uppenbart att renslakten, i den mån som den försiggår vid offentliga slakthus och kontrollslakterier, bör äga rum på samma sätt som annan husdjurslakt. Bedövningstvånget enligt slaktlagen bör alltså i sådana fall gälla även renslakt. Utredningsmannen anser att det kan hållas för visst att slakten här utförs med metoder som är anmärkningsfria från djurskyddssynpunkt.

Vad beträffar renslakt som inte äger rum i offentliga slakthus och kontrollslakterier har utredningsmannen med ledning av de resultat som framkommit vid nyssnämnda expertundersökningar ansett att användning av slaktpistol som bedövningsslagmetod bör föreskrivas. Detta gäller såväl slakt i större skala som husbehovsslakt.

Enligt utredningsmannens förslag skall sålunda slaktlagen göras tillämp-

lig även på slakt av ren och i samband därmed i lagen intagas en uttrycklig bestämmelse om att vid slakt av ren annorstädes än i offentligt slakthus eller kontrollslakteri bedövning inte må ske annorledes än med användande av slaktpistol, vars konstruktion godkänts av veterinärstyrelsen för ändamålet. Veterinärstyrelsen skall enligt förslaget även ha att meddela anvisningar om tillvägagångssättet vid bedövning med sådan pistol.

Samtliga de remissinstanser som yttrat sig över utredningsmannens förslag i fråga om renslakt har i princip tillstyrkt förslaget. I en del fall har dock särskilda undantag från de föreslagna bestämmelserna eller jämkning däri förordats. Man har sålunda bl. a. ansett att det bör i större utsträckning överlämnas åt veterinärstyrelsen att bestämma om bedövningsmetoderna vid renslakt och man har, i synnerhet från renägarhåll, hävdats att nackstick med kniv i varje fall under en övergångstid bör få användas vid husbehovsslakt eller annan slakt i mindre skala.

För egen del finner jag att tiden numera är inne för att göra bestämmelserna om bedövningstvång tillämpliga även beträffande slakt av ren. Jag delar även utredningsmannens uppfattning att hithörande frågor inte kräver speciell reglering såvitt gäller slakt som försiggår i offentliga slakthus och kontrollslakterier. Inte heller torde särskilda bestämmelser böra meddelas i fråga om nödslakt av ren.

Av de undersökningar som närmare redovisas i betänkandet synes framgå att den gängse äldre bedövningsmetoden — nacksticket — kan ge ett tillfredsställande bedövningsresultat. Det är dock tydligt att härför fordras betydande skicklighet och omdöme hos slaktmanskapet samt att bristande kvalifikationer i detta hänseende kan medföra att djuren tillfogas svårt lidande. Nacksticket måste därför betraktas som en från djurskyddssynpunkt betänklig bedövningsmetod och dess användning bör begränsas så långt det är praktiskt möjligt. Utredningen om förevarande spörsmål visar att såvitt gäller slakt i större skala nacksticket numera utan olägenhet av betydelse kan utbytas mot modernare bedövningsmetoder, vid vilka man använder slaktpistoler eller liknande apparater. Föreskrift om att sådana redskap skall användas bör därför meddelas. Det synes dock nödvändigt att skapa möjlighet till vissa undantag under en övergångstid. Ett sådant undantag synes befogat för slakt enbart till husbehov. Denna äger inte sällan rum under förhållanden, där slaktpistol eller liknande redskap av de typer, som nu finns att tillgå, inte utan svårigheter kan medföras. Nacksticket torde i dessa fall få godtagas till dess att man fått fram mera lätthanterliga konstruktioner. Ett annat undantag kommer i fråga beträffande slakt av förvildade renar och strövrener. Dessa bör få nedläggas med skott från kulvapen av typ som tillsynsmyndigheten godkänner.

Den relativt detaljerade reglering av hithörande frågor som sålunda synes erforderlig bör lämpligen göras i administrativ ordning och då i första

hand genom Kungl. Maj:ts försorg. Vissa delfrågor, bl. a. rörande godkännande av slaktredskap, torde lämpligen bära överlämnas till veterinärstyrelsens avgörande. Det ingår i styrelsens uppgifter att följa utvecklingen på förevarande område och ta initiativ till att givna föreskrifter blir reviderade efter hand som de praktiska förhållandena medger en mera fullständig övergång till modernare bedövningsmetoder vid renslakten.

Under remissbehandlingen har föreslagits att veterinärstyrelsen skulle få i uppdrag att utfärda föreskrifter även beträffande bedövningen vid slakt av andra djur än renar. Frågan härom har dock inte närmare belysts i det föreliggande utredningsmaterialet. Jag anser därför att förslaget inte kan upptagas till närmare övervägande i detta sammanhang.

I enlighet med det anförda bör i ett nytt andra stycke i 1 § slaktlagen införas ett stadgande av innebörd att föreskrifter om bedövning vid slakt av ren annorstädes än i offentligt slakthus eller kontrollslakteri meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av veterinärstyrelsen. Ansvarsbestämmelsen i 5 § bör med anledning härav ändras så att den även avser förseelse mot ifrågavarande föreskrifter. Paragrafens lydelse bör dessutom jämkas med hänsyn till brottsbalken. Det synes även erforderligt att föreskrifterna beaktas i 3 §, som innehåller undantagsbestämmelser beträffande nödslakt. I 6 och 7 §§ finns vissa processrättsliga och straffrättsliga regler som numera saknar självständig betydelse och därför bör upphävas i förevarande sammanhang.

Som förut nämnts innehåller ikraftträdandebestämmelsen till slaktlagen bemyndigande för Kungl. Maj:t att bestämma den dag, från vilken lagen skall tillämpas, såvitt gäller slakt av ren. Med hänsyn till att ändring i slaktlagen nu föreslås, synes det naturligt att beslutet om tillämpning i nämnda hänseende fattas i lagstiftningsväg. Detta kan formellt genomföras på det sättet att den åsyftade ikraftträdandebestämmelsen upphävs.

Med hänsyn till den långa tid som förflutit efter principbeslutet om bedövningstvångets utsträckande till renslakt torde i och för sig den ytterligare anpassningsperiod som erfordras för anskaffning av redskap m. m. kunna göras relativt kort. Den måste dock även lämna tillräckligt rådrum för avfattandet och utfärdandet av tillämpningsföreskrifterna och utmätas så att föreskrifternas innehåll hinner nå ut till renägare och andra som är sysselsatta inom rennäringen. Med hänsyn härtill föreslår jag att ifrågavarande bestämmelser får träda i kraft den 1 januari 1967.

Kastrering av ren

Departementschefen

Enligt 9 § djurskyddslagen får kastrering av häst utföras endast av veterinär. Detsamma gäller i fråga om annat djur, som uppnått fyra månaders ålder, om inte Kungl. Maj:t förordnar annat. Med stöd härav har i kungörelse den 21 juni 1946 förordnats att kastrering av ren får utföras av annan än veterinär även om djuret har uppnått nämnda ålder.

Utredningsmannen har med utgångspunkt från verkställda expertundersökningar föreslagit att föreskriften i nämnda kungörelse skall kompletteras så att kastrering, som där avses, får ske endast med kastreringstång som veterinärstyrelsen godkänt för ändamålet. Veterinärstyrelsen skall enligt förslaget ha att meddela anvisningar om tillvägagångssättet.

Förslaget har i princip biträttits av samtliga de remissinstanser som yttrat sig därom. Det har bl. a. framgått att renägarna själva i allmänhet intar en positiv hållning till att utföra kastreringen med tång, även om det på en del håll framhållits att man vill behålla möjligheten att vid behov utföra kastreringen med äldre metoder, nämligen genom bitning eller med användande av kniv.

Med hänsyn till förhållandena inom rennäringen torde det för närvarande vara nödvändigt att bibehålla undantagsbestämmelsen att kastrering av ren får utföras av annan än veterinär även om djuret har uppnått fyra månaders ålder. Det synes dock rimligt att undantaget får gälla endast om den kastreringsmetod som används är godtagbar från djurskyddssynpunkt. Av de i vårt land tillämpade metoderna torde kastrering genom bitning medföra häftigt och långvarigt lidande för djuret. Kastrering med kniv synes ej heller vara en tillfredsställande metod, då den innebär risker för infektion och förblödning samt dessutom i vissa fall torde vara mycket smärtsam. Den tredje metod som förekommer och som till synes redan har vunnit betydande utbredning, alltså kastrering med tång som är konstruerad för krossning av sädessträngen utan blodigt inrepp, är enligt uttalanden av veterinärmedicinsk expertis betydligt överlägsen de andra från djurskyddssynpunkt. Det är därför enligt min mening motiverat att användning av tångmetoden föreskrivs som villkor för att kastrering av ren skall få utföras av icke-veterinär, om djuret har uppnått fyra månaders ålder. De tänger som får användas bör vara av konstruktion som veterinärstyrelsen godkänt. Det bör även ankomma på styrelsen att meddela föreskrifter om tillvägagångssättet vid kastreringen. Bestämmelserna bör lämpligen träda i kraft den 1 januari 1967, dvs. den dag jag föreslagit i fråga om nya bestämmelser för slakt av ren.

Under remissbehandlingen har framförts önskemål om vissa andra åt-

gärder i syfte att humanisera renkasterringen, bl. a. att ett bedövningstväng skulle införas. Enligt min mening finns det emellertid för närvarande knappast förutsättningar att gå längre än jag här förordat. I sammanhanget vill jag dock understryka att de möjligheter till ytterligare humanisering som yppas bör tillvaratas väl. Det bör få ankomma på veterinärstyrelsen att för detta ändamål följa utvecklingen på det veterinärmedicinska området och inom rennärigen. De förslag rörande ytterligare utredning, som framförts under remissbehandlingen, torde få upptas till närmare behandling i annat sammanhang.

Vissa hästtävlingar

Departementschefen

De olyckor som på senare år har inträffat inom den gren av hästsporten som kallas terrängritt har i hög grad upprört den allmänna opinionen. Från djurskyddshåll har yrkats totalförbud mot detta slag av ryttartävlingar. För egen del anser jag i likhet med utredningsmannen att denna tävlingsgren inte bör förbjudas. Däremot bör alla tänkbara åtgärder vidtas för att i möjligaste mån förebygga olyckor vid denna tävlingsform liksom vid andra hästtävlingar och tävlingar med djur över huvud taget.

Från djurskyddssynpunkt fungerar nu gällande bestämmelser i djurskyddslagen och förevisningskungörelsen inte helt tillfredsställande i tävlingssammanhang. En av anledningarna härtill synes vara att det saknas fullgoda garantier för att en sakkunnig och effektiv övervakning sker av hur djuren behandlas under själva tävlingen. Vissa sammanslutningar för hästsportens utövande har redan nu i sina reglementen föreskrift om att veterinär skall vara närvarande vid tävling. En sådan ordning bör genomföras för alla slag av offentliga tävlingar med djur. Ytterligare en brist i nu gällande bestämmelser synes vara att de inte tillräckligt beaktar att vid tävlingar endast ett omedelbart ingripande kan tillgodose djurskyddsintresset. Utredningsmannens förslag att veterinär skall tillerkännas befogenhet att med omedelbar verkan helt eller delvis förbjuda tävlingen, om djur utsätts eller kan befaras bli utsatt för djurplågeri, är ägnat att undanröja denna brist i den nuvarande lagstiftningen och bör därför genomföras. Bestämmelsen torde böra utformas så att befogenheten kommer att omfatta även att meddela förbud för visst eller vissa djur att starta eller att i fortsättningen delta i tävlingen. Däremot synes anledning inte föreligga att — som en remissinstans har yrkat — i detta sammanhang särskilt beakta träning av djur som skall delta i tävling. Med hänsyn till bestämmelsen i 3 § andra stycket förevisningskungörelsen, vilken blir tillämplig på veterinär som skall vara närvarande vid tävling, torde inte heller erfordras ytterligare fö-

reskrifter om besiktning av tävlingsbana eller föreskrift om att sådan bana skall godkännas innan den får tas i bruk.

Olika meningar har framförts under remissbehandlingen om hur veterinär med de befogenheter som nyss har angetts skall utses. För tillgodoseende av djurskyddsintresset synes det angeläget att kontrollen över tävling utövas genom en av tävlingsledningen helt oberoende veterinär. Förordnande att tjänstgöra som tävlingsveterinär bör därför utfärdas av veterinärstyrelsen. Som styrelsen har påpekat bör även beaktas frågan om ersättning för uppdraget att tjänstgöra som tävlingsveterinär. Sådan ersättning bör erläggas av tävlingsarrangören och utgå efter grunder som fastställs av veterinärstyrelsen.

Motionen II: 905

Motionären lämnar till en början ett antal exempel på de påfrestningar som hästar utsatts för vid olika terrängritter och uttrycker som sin mening att huvudanledningen till det inträffade är att tävlingarna är alltför svåra. Det uppges emellertid att några uppenbara skandaler såvitt bekant inte inträffat sedan 1962 vid dessa relativt sällan arrangerade tävlingar. Då dessas karaktär såvitt känt inte ändrats, måste i allt fall risken för djurplågeri kvarstå. Detta torde även enligt motionären gälla vid den mycket omfattande träningen, då ingen publikinsyn förekommer.

Det i propositionen framförda förslaget om rätt för veterinär att bryta tävling torde enligt motionären ha **begränsad betydelse för terrängritterna**. Veterinärkontrollen kan inte eliminera de risker som är sammanknippade med tävlingarnas allmänna uppläggning. Med »folkvreden» mot de olympiska terrängritterna i Stockholm 1956 och senare ritter i minnet finner motionären det uppenbart, att en överväldigande opinion i landet skulle med glädje hälsa ett förbud mot terrängritterna. I motionen föreslås därför ett sådant förbud.

I motionen behandlas också frågan om polismyndighetens effektivitet på området. Det framhålls att lagen ger polisen särskilda befogenheter att ingripa mot djurplågeri bl. a. vid trav- och galopptävlingar. Trots detta torde någon polisövervakning från djurskyddssynpunkt ej förekomma vid dessa. Motionären fortsätter.

Polismyndigheterna måste därför aktiveras när det gäller att beivra djurplågeri vid hästtävlingar. Utan anmälningar från djurskyddsorganisationerna är det inte säkert att det hade blivit några undersökningar om händelserna under terrängritterna. 1964 polisanmäldes att en häst på Täby galoppbana hade störtat och dött under tävling (han hade också tidigare fått blodstörtning). Några år tidigare drevs tre hästar i döden på trav- eller galoppbanor under en kort tidsrymd, utan att åtal anställdes mot de ansvariga. Om en häst drives i döden t. ex. i skogsbruket, gissar vi att den ansvarige inte kan undgå fällande dom. Detta måste gälla lika i tävlingssporten. Om den

nu föreslagna skärpningen av brottsbalkens djurskyddsparagraf i detta hänseende skall få någon avgörande inverkan, kan detta ske endast under förutsättning att polisens uppsikt över hästsporten och tillämpning av lagarna i hög grad skärpes.

Sedan motionären framhållit att hästsportorganisationernas interna bestraffningssystem är en viss men inte tillräcklig garanti mot misshandel och överansträngning anföres bl. a. följande.

Troligen måste man förutsätta, att ingen hästsport kan bedrivas utan ett visst mått av djurplågeri eller risk för djurplågeri. Då det torde vara svårt att ens begränsa tävlingarna, återstår möjligheten att införa en omfattande bevakning och att hos de ansvariga och hos polisen inskräpa att hästsporten omfattas av djurskyddslagstiftningen.

För detta ändamål skulle vi anse det önskvärt att vederbörande lagutskott i sin motivering i skrivningen om proposition 138 framhåller vikten av att polisen bättre övervakar tävlingarna, att övervakning stickprovsvis eller kontinuerligt införes för träningen vid trav- och galoppbanorna och att djurplågerifall undersöks i större utsträckning än nu. Denna skärpning anser vi nödvändig även sedan veterinär fått den föreslagna rätten att avbryta tävlingar.

Mot bakgrund av det sagda hemställer motionären att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad som anförts om vikten av skärpt bevakning genom polismyndigheter och andra tillsynsmyndigheter vad gäller djurplågeri i samband med hästtävlingar.

Transport av levande djur

Departementschefen

I det avsnitt av betänkandet som avser transport av levande djur har utredningsmannen upptagit dels vissa frågor rörande transport med motorfordon, dels ett spörsmål avseende transport med hästfordon. I det förra hänseendet har utredningsmannen funnit, att transportkungörelsen inte bör ändras därhän att för djurtransport avsedda fordon skall ha besiktigats för sådan användning. Däremot har han ansett lämpligt med en föreskrift i kungörelsen om att fordon, varmed djur befordras, skall vara försett med skylt upptagande ordet *Djurtransport* på väl synlig plats utanpå fordonet. Vidare har föreslagits, att i samma kungörelse upptas bestämmelse att, om lastrum för djurtransport är löstagbart, sådana anordningar skall finnas, att lastrummet kan på betryggande sätt fastgöras vid lastflaket. Beträffande transport av levande djur med hästfordon har utredningsmannen med hänsyn till missförhållanden vid transport av slaktrenar med hästsläde ansett att i djurskyddslagen bör intas en bestämmelse om att vid transport av djur dessa inte må med någon del skjuta ut över transportmedlet.

De nu berörda förslagen har praktiskt taget genomgående tillstyrkts under remissbehandlingen. Även jag anser att bestämmelser om skylt och om fastsättningsanordningar för lastrum bör införas i transportkungörelsen i huvudsaklig överensstämmelse med förslagen. Vad angår det sätt för transport av slaktrenar på hästfordon som utredningsmannen har berört är det visserligen uppenbart att det inte kan godtas från djurskyddssynpunkt. Den föreslagna bestämmelsen om att djur inte med någon del får skjutas ut över transportmedlet framhäver emellertid på ett oegentligt sätt en viss anledning till att en djurtransport kan medföra risk för att djuren utsätts för lidande. Även andra sådana anledningar är tänkbara. Med hänsyn härtill finner jag mig inte kunna förorda den föreslagna bestämmelsen. Jag utgår härvid från att djurtransporter som företas på det angivna sättet likväl kan beivras som djurplågeri och att vetskapen härom skall leda till att förfaringssättet kommer ur bruk.

Hällning och klubbning

Departementschefen

Vanlig hällning innebär, att ett djurs rörelsefrihet inskränks genom att två av djurets ben förbinds med en rem eller dylikt. Nickhällning innebär, att en rem eller lina fästes med den ena änden vid djurets huvud eller kring dess hals och med den andra vid något av dess ben, vanligen ett framben, och på sådant sätt att djuret, om det vill hålla huvudet i naturlig höjd, måste lyfta det fjättrade benet från marken. Sätts detta ben i marken, måste djuret böja ned huvudet. Vid klubbning fästes ett trästycke eller annat tyngre föremål (klubban) vid djurets ben eller hals, varefter djuret måste släpa klubban med sig vid förflyttning. Det har synts utredningsmannen uppenbart, att såväl hällning som klubbning kan innebära plåga för djuret. Hällningen och särskilt nickhällningen kan under ogynnsamma omständigheter vålla djuret både skador och annat men. Det kan inte heller sägas vara förenligt med vedertagna djurskyddsprinciper, att ett djur, som fallet är vid nickhällning, för att kunna stå med alla benen i marken skall behöva ha huvudet starkt nedböjt eller för att kunna hålla huvudet i naturlig ställning skall nödgas hålla ett ben upplyftat. Redan den vanliga hällningen kan hindra djuret från att freda sig mot insekter. Klubbningen kan särskilt i stenig eller backig terräng medföra, att klubban fastnar i ojämnheter i terrängen, och klubban kan ha dimensioner eller vikt, som inte står i rimlig proportion till djurets storlek eller kroppskrafter. De angivna metoderna för att begränsa djurens rörelsefrihet kan ersättas med andra, som inte leder till plåga för djuret. Därför föreslår utredningsmannen en bestämmelse som innebär förbud mot hällning och klubbning. Då det alltjämt bör vara tillåtet att vid tillfällig uppställning av ett hästfordon binda hästen med en rem

om frambenen, har det föreslagna förbudet mot hållning begränsats till att avse betesgång.

Av de remissinstanser som yttrat sig över förslaget har ett litet fåtal ställt sig tveksamma därtill. De övriga har i princip tillstyrkt förslaget. Vissa önskemål om jämkningar har dock framförts.

Även jag anser att bestämmelser bör meddelas i syfte att begränsa användningen av ifrågavarande, från djurskyddssynpunkt betänkliga metoder att hindra djurs rörelsefrihet. Av praktiska skäl synes det emellertid lämpligt att i fråga om både klubbning och hållning begränsa förbudsbestämmelserna till att gälla metodernas användning vid betesgång. Härigenom skapas även det undantag som efter vad remissyttrandena synes ge vid handen kan vara motiverat med avseende på hundar som används inom rennärningen.

Utredningsmannen har utgått från att de nya föreskrifterna bör intas i en särskild paragraf efter de allmänna bestämmelserna i djurskyddslagen och att överträdelse av föreskrifterna bör beläggas med straff enligt 21 § i lagen. För egen del anser jag det lämpligare att föreskrifterna inplaceras bland de allmänna bestämmelserna som ett andra stycke i 4 §, vilken nu endast innehåller stadgande att djur inte får hållas bundet eller tjudrat på ett för djuret plågsamt sätt eller så att det inte kan få behövlig vila. Genom denna placering kommer föreskrifterna att tillhöra dem, vid vilka efterlevnad kan framtvingas genom föreläggande av hälsovårdsnämnd eller länsstyrelse.

Vad beträffar hållningen har den av utredningsmannen föreslagna lagtexten fått sådan utformning att endast vissa typer av förfarandet synes åsyftade. Förbudet i denna del bör emellertid ta sikte på varje åtgärd till förhindrande av djurs rörelsefrihet, vid vilken olika delar av djurets kropp förbinds med varandra. Härjämte bör förbudet åsyfta sådan hållning som består i att djur parvis binds vid varandra.

De nya bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 juli 1966.

Taggtrådsstängsel

Departementschefen

Utredningsmannen har konstaterat att användningen av taggtrådsstängsel medför risk för att husdjur och även vilda djur skadas genom att komma i kontakt med sådant stängsel. Med hänsyn till vad sådana skador kan betyda i form av lidande för djuren och förlust för djurägare har utredningsmannen föreslagit att i djurskyddslagen skall införas ett förbud mot användning av taggtråd i stängsel som är avsedda som hägnad vid betesgång. Förslag i liknande riktning framfördes även i samband med att gällande djurskyddslag tillkom men avböjdes då.

De meningar om utredningsmannens förslag som har redovisats under remissbehandlingen går starkt isär. Det råder visserligen i stort sett enighet om att ett förbud mot taggtråd i hägnader ter sig motiverat, om man får se saken uteslutande från djurskyddssynpunkt, men de instanser, som tagit upp den ekonomiska aspekten på taggtrådsfrågan, har tämligen genomgående ansett förslaget orealistiskt.

Varken utredningsbetänkandet eller remissyttrandena ger någon klar bild av hur pass omfattande de skador kan vara som åberopats i motiveringen till förslaget. Av vissa remissuttalanden att döma är dock frekvensen av mera allvarliga skador inte påfallande stor om man tänker på hur allmänt taggtrådsstängsel används. Jag anser därför att det i och för sig kan ifrågasättas om djurskyddssynpunkterna i högre grad talar för en så drastisk åtgärd som införandet av det föreslagna förbudet. Om den ekonomiska sidan av saken får man däremot en mera bestämd föreställning genom beräkningar som under remissbehandlingen har framlagts av organisationer inom jordbruksnäringsen. Enligt dessa beräkningar skulle återanskaffningsvärdet av befintliga som beteshägnad använda taggtrådsstängsel i riket uppgå till omkring 300 miljoner kronor. Om man utgår från dessa siffror skulle alltså ett taggtrådsförbud för närvarande innebära en synnerligen stor belastning för jordbruksnäringsen. Även om förbudet kunde modereras på ett eller annat sätt, t. ex. genom att en lång övergångstid bestämdes, torde kostnaden för en övergång från taggtråd till annat stängselmaterial bli så betydande, att tanken på ett förbud för närvarande måste avvisas som ogenomförbar.

När jag sålunda inte kan biträda utredningsmannens förslag vill jag framhålla att det är önskvärt att taggtrådsfrågan ägnas uppmärksamhet även i fortsättningen. Bl. a. synes det lämpligt att det allmänna genom rådgivning verkar för att såvitt möjligt få fram en från djurskyddssynpunkt anmärkningsfri användning av taggtråden som stängselmaterial.

Yrkesmässig hunduppfödning m. m.

Departementschefen

Såväl av veterinärstyrelsen som av Svenska kennelklubben och ett flertal djurskyddsorganisationer har erinringar framställts mot förhållanden inom den yrkesmässiga uppfödningen av hundar och handeln med hundar. Utredningsmannen har ansett att ett behörigt hänsynstagande till inte bara djurskyddsintresset utan också de kynologiska sammanslutningarnas strävan efter en god hundstam bör föranleda att yrkesmässig hunduppfödning och handel med hundar inte får drivas utan att företagaren är i besittning av såväl kynologiska insikter av betydande mått som vissa personliga och materiella kvalifikationer. Utredningsmannen har därför föreslagit att för

ifrågavarande verksamhet skall krävas att polismyndigheten i orten efter hälsovårdsnämndens hörande har lämnat tillstånd därtill. Med hänsyn till att s. k. hundpensionat har blivit allt vanligare har utredningsmannen ansett att ett likartat krav på tillstånd bör gälla även i fråga om mottagande av hundar till förvaring och utfodring, när det sker yrkesmässigt. Enligt förslaget skall bestämmelserna om tillståndstvång upptas i en ny paragraf i djurskyddslagen.

Av det stora antal remissorgan som yttrat sig i denna del har så gott som alla tillstyrkt förslaget i princip. Endast en myndighet har direkt avstyrkt och ett fåtal har intagit en obestämd eller tveksam hållning.

Även jag anser det lämpligt att de former av hantering med hundar, som utredningsmannen åsyftar, blir föremål för offentlig reglering. Härför talar framför allt djurskyddssynpunkter, men även omgivningshygieniska synpunkter torde kunna åberopas i sammanhanget. Under remissbehandlingen har man påpekat att det kan finnas behov av en motsvarande reglering på vissa andra områden, t. ex. beträffande pälsdjurshanteringen. Den anmärkningsvärda ökning av antalet hundar i landet som har inträffat på senare tid gör emellertid att en sanering av hundhanteringen framstår som särskilt angelägen och det synes därför berättigat att i första hand ingripa reglerande på detta område.

När det gäller att närmare utforma bestämmelserna om den föreslagna regleringen torde det finnas anledning att på ett par punkter företa avvikelser från vad utredningsmannen har förordat. Enligt hans förslag skall de nya bestämmelserna bara gälla yrkesmässig verksamhet. Eftersom verksamheten kan äga rum under så växlande förhållanden och eftersom det är önskvärt att såvitt möjligt minska svårigheterna vid gränsdragningen mellan tillståndskrävande och icke tillståndskrävande verksamhet, anser jag att regleringen bör omfatta inte bara rent yrkesmässiga former utan även sådana där verksamheten — utan att kunna anses som yrkesmässig — äger rum i större omfattning. Härigenom kommer det enligt min mening att framgå, å ena sidan, att den omständigheten att hanteringen ger ett ekonomiskt utbyte inte behöver innebära att den är yrkesmässig i den mening som här avses, och, å andra sidan, att en rörelse, som regelmässigt omfattar mer än ett par tre avelstikar eller till förvaring och utfodring mottagna djur, kan falla under tillståndstvånget, oavsett att den inte drivs av enbart ekonomiska motiv. Utredningsmannen har vidare föreslagit att tillståndsfrågorna skall prövas av polismyndighet. Denna skall höra hälsovårdsnämnden innan tillståndsärende avgörs och det har förutsatts att nämnden i sin tur skall söka medverkan av veterinär. Enligt min mening är det emellertid mera rationellt att förlägga prövningen hos hälsovårdsnämnden. Denna är särskilt lämpad för uppgiften genom sin ställning som tillsynsmyndighet enligt djurskyddslagen. Härtill kommer att det genom lokala hälsovårds-

ordningar i stor utsträckning är föreskrivet att hundgård inte får anordnas inom hälsovårdstötorter och därmed jämställda områden utan att hälsovårdsnämnd har lämnat sitt tillstånd. Den önskvärda samordningen mellan djurskyddssynpunkter och omgivningshygieniska synpunkter kan i sådana fall inte gärna åstadkommas på annat sätt än genom en samlad bedömning hos hälsovårdsnämnden.

Innan nämnden fattar beslut bör den givetvis så snart det finns anledning till det inhämta yttrande eller begära annan behövlig medverkan av länsveterinär eller distrikts- eller stadsveterinär. Någon lagbestämmelse härom torde inte behövas. Däremot synes det lämpligt att i anslutning till bestämelsen om tillståndstvånget uttryckligen stadga att meddelat tillstånd kan återkallas. Det torde även böra finnas en regel om rätt för den som är missnöjd med hälsovårdsnämndens beslut att fullfölja talan hos länsstyrelsen. Besvär över länsstyrelsens beslut torde böra prövas av regeringsrätten.

I likhet med utredningsmannen anser jag det lämpligt att de nya bestämmelserna intas i en ny paragraf i djurskyddslagen närmast efter bestämmelserna i 8 § om förevisning av djur. Rubriken över den nya paragrafen bör, som utredningsmannen har föreslagit, få lyda: Om yrkesmässig hunduppfödning m. m.

Med hänsyn till redan existerande verksamhet av de slag som bör tillståndsregleras i enlighet med det nu anförda synes de nya bestämmelserna böra träda i kraft först den 1 januari 1967.

Motionen II: 908

I motionen II: 908 framhålls att uppfödning och försäljning av hundar i vårt land förekommer under de mest skiftande förhållanden. Vid sidan om den i egentlig mening yrkesmässiga verksamheten ägnar sig många privatpersoner åt hunduppfödning i synnerligen begränsad omfattning. En sådan verksamhet, som närmast är att jämföra med en hobby, är enligt vad motionärerna anför så gott som aldrig inriktad på någon ekonomisk vinning och det anses utan vidare klart, att verksamheten för de allra flesta skulle visa ett ekonomiskt underskott, om man vill räkna med betalning för nedlagt arbete och för omkostnaderna i övrigt.

Enligt departementschefens uttalande i propositionen kan en rörelse, som regelmässigt omfattar mer än ett par tre avelstikar eller till förvaring och utfodring mottagna djur, falla under tillståndstvånget, oavsett att den inte drivs av enbart ekonomiska motiv. Motionärerna förklarar, att tillämpningen av ett så långt gående förslag enligt deras uppfattning medför en onödig belastning av hälsovårdsnämnderna utan att man därvid vinner något väsentligt från djurskyddssynpunkt. Risk anses föreligga för att tillstånds-

tvånget blir enbart en administrativ belastning utan praktiskt värde. Till stöd för sin mening anför motionärerna, att de som ägnar sig åt uppfödning av hundar som hobby utan tanke på ekonomisk vinning alltid är personer med stort intresse för hundar och hundavel; redan däri anses ligga en garanti för att de behandlar sina djur väl och ger dem en god omvårdnad.

Motionärerna föreslår, att riksdagen antar den i propositionen föreslagna lydelsen av 8 a § i lagen om djurskydd men samtidigt uttalar, att uttrycket »större omfattning» skall ges den tolkningen att tillståndstvånget endast skall drabba sådan uppfödning och försäljning av hundar eller mottagande av hundar, som i fråga om rörelsens art och omfattning är jämförlig med en yrkesmässig rörelse.

Tillsynen av djurskyddslagens efterlevnad

Departementschefen

Frågan om tillsynen av djurskyddslagens efterlevnad har tidigare behandlats av djurskyddsutredningen, nämligen i betänkande som avgavs år 1956. Detta ledde till vissa ändringar i lagen från och med den 1 januari 1959, vilka syftade till en effektivisering av tillsynen. Huvudprincipen enligt gällande ordning är att det är hälsovårdsnämnden i orten som har att utöva tillsyn över djurens vård och behandling. Nämnden är skyldig att utse en eller vid behov flera tillsyningsmän. Länsveterinären samt distrikts- eller stadsveterinär medverkar vid tillsynen och länsstyrelsen skall med biträde av länsveterinären vaka över att hälsovårdsnämnder och tillsyningsmän samt distrikts- och stadsveterinärer fullgör sina åligganden. Veterinärstyrelsen har högsta tillsynen och meddelar råd och anvisningar till ledning för övriga tillsynsorgan.

Utredningsmannen har nu ansett sig kunna konstatera att det — trots de ändrade bestämmelserna — alltjämt brister i fråga om djurskyddskontrollen på det lokala planet och att de möjligheter som lagstiftningen lägger i kontrollmyndigheternas hand inte utnyttjas. Efter att ha övervägt vissa andra förslag till ändrade bestämmelser har utredningsmannen stannat för att förorda en regel enligt vilken polisman i orten utan särskilt förordnande skall vara behörig att göra sådan besiktning som avses i 15 § djurskyddslagen, dvs. besiktning av djur samt stallar, födoämnen, redskap m. m. Polismannen skulle med andra ord få samma behörighet i detta avseende som hälsovårdsnämndernas tillsyningsmän.

Utredningsmannens förslag har vunnit ganska stor anslutning under remissbehandlingen. Det förefaller emellertid som om man därvid i stor utsträckning har gått förbi frågan om polisen kan engageras för en mera systematisk besiktningssyftighet och räknat med ganska omfattande arbets-

insatser från polisens sida. Det är då att märka, att utredningsmannen inte avsett att polisman skulle mera allmänt ha att till sina övriga tjänsteåligganden lägga besiktningar enligt djurskyddslagen. Han har i betänkandet inte gått in närmare på vilka skäl som kan anföras för denna ståndpunkt. Läget har emellertid numera klarnat i samband med polisväsendets förstatligande. En ledande synpunkt vid denna reform har nämligen varit att söka renodla polisens huvuduppgift att upprätthålla allmän ordning och säkerhet och att i detta syfte undvika att belasta polisen med uppgifter som inte har direkt anknytning till den primära verksamheten eller kräver användning av polisiära maktmedel. Jag får hänvisa till närmare uttalanden härom i propositionen 1964: 101 (s. 77—78), vilken i denna del inte föranledde någon erinran från riksdagens sida. Med hänsyn till den målsättning som varit bestämmande i det nu berörda sammanhanget synes det uteslutet att infoga tillsyn enligt djurskyddslagen som ett led i den reguljära polisverksamheten.

Då man således inte kan räkna med att skapa en mot den föreslagna behörigheten svarande skyldighet för polisman att utföra besiktningarna, finner jag det tvivelaktigt om något står att vinna på ett genomförande av utredningsmannens förslag. Det måste nämligen ifrågasättas om den fördel, som det någon gång kan innebära att besiktning görs av polisman i stället för tillsyningsman eller annan som nu har behörighet därtill, förmår uppväga olägenheten av att tillsynen splittras på flera händer med den risk för försvagning av det personliga engagemanget som detta oundvikligen medför. Jag kan på grund härav inte förorda att polisman tilläggs den föreslagna behörigheten. I detta sammanhang vill jag erinra om den befogenhet som allmänt tillkommer polisman att ingripa för att hindra brott.

Utredningsmannen har ansett att djurskyddslagens nuvarande föreskrifter beträffande kontrollen över lagens efterlevnad har ett innehåll som väl täcker vad lagstiftaren åsyftat. Jag delar denna uppfattning och jag har även i ett tidigare avsnitt av denna framställning uttalat mig för att den effektivisering av tillsynen som krävs i fråga om de vetenskapliga djurförsöken bör äga rum inom ramen för nuvarande ordning.

Intrycket att det alltjämt i många fall brister i de lokala myndigheternas handhavande av tillsynen enligt djurskyddslagen har i stort sett bestyrkts genom uttalanden under remissbehandlingen. När man bedömer detta läge får man komma ihåg att de nu gällande tillsynsbestämmelserna, som bl. a. har medfört att utseende av tillsyningsmän blivit obligatoriskt, har varit i kraft så pass kort tid som från och med 1959. Även om det på sina håll synes förekomma en verklig eftersläpning bör man kunna utgå från att den fortsatta utvecklingen skall innebära att intentionerna bakom bestämmelserna blir mera fullständigt förverkligade. I detta avseende har man också anledning att fästa stora förhoppningar vid kommunsammanslagningarna, som skapar förutsättningar för vidgad användning av heltidsanställda till-

syningsmän. Härigenom bör det bli möjligt att efter hand bygga upp en kår av kunniga och i förhållande till lokala intressebetsättningar relativt fria befattningshavare som förmår att hävda djurskyddsintresset med erforderlig kraft. Det är emellertid inte tillräckligt att avvakta de förbättringar som kan väntas komma på detta sätt utan åtgärder bör vidtas för att påskynda den önskvärda utvecklingen.

Det viktigaste blir då att genom upplysning söka väcka och stärka det personliga intresset och känslan av ansvar för tillsynsuppgifterna hos dem som i olika egenskaper ombesörjer tillsynen på det lokala planet, dvs. i första hand hälsovårdsnämndernas ledamöter och tillsyningsmän. I detta syfte bör enligt min mening anordnas en informationskampanj i central regi, lämpligen genom veterinärstyrelsens försorg. Härjämte synes det motiverat att främst med tanke på tillsyningsmännen anordna en utbildningsverksamhet som mera inriktas på instruktion beträffande praktiska tillsynsfrågor. Den informations- och instruktionsverksamhet som jag sålunda vill förordna torde i lämpliga former böra utsträckas till att avse även tjänsteveterinärerna. Härigenom ges bl. a. tillfälle till mera ingående behandling av de särskilda problem som gäller tillsynen över användning av djur för vetenskapliga och liknande ändamål. Det förtjänar att understrykas att den särskilda aktivisering som krävs i fråga om detta avsnitt av tillsynsuppgifterna inte kan komma till stånd utan betydande insatser från tjänsteveterinärernas sida.

I övrigt finns knappast anledning att nu ingå på detaljerna i de åtgärder som enligt det anförda bör vidtas för att förbättra djurskyddstillsynen. Det synes lämpligt att veterinärstyrelsen får i uppdrag att närmare planlägga åtgärderna samt att inkomma till Kungl. Maj:t med förslag härom jämte erforderliga kostnadsberäkningar.

Under remissbehandlingen av utredningsmannens förslag har man framfört vissa förslag om att en intensivare tillsynsverksamhet skulle framtingas genom föreskrifter om regelbundet återkommande, rutinmässiga inspektioner av djurhållningen. Jag anser att frågan härom bör få vila till dess att man prövat möjligheterna att gå fram efter den mjukare linje som jag här har förordat.

Motionerna II: 907 och II: 910

I *motionen II: 907* framhålles att tillsynen av djurskyddslagens efterlevnad i första hand åvilar de lokala hälsovårdsnämnderna och att dessa genom sin lokala anknytning ideligen ställs inför stora svårigheter när det gäller att effektivt fullgöra övervakningsuppgifterna. Motionärerna anför, att hälsovårdsnämndernas uppgifter, särskilt på landsbygden och i smärre samhällen, visat sig vara alltför ömtåliga då det gällt att verkställa besiktning

hos släktingar, grannar eller nära bekanta på orten och eventuellt föranstalta om åtgärder mot dessa med anledning av vanskötsel eller misshandel av djur.

Motionärerna erinrar om att utredningsmannen och ett stort antal remissinstanser förklarat, att det alltjämt i många fall brister i de lokala myndigheternas djurskyddskontroll och att även departementschefen vitsordat bristerna. Den av departementschefen uttalade uppfattningen att man bör kunna utgå från att den fortsatta utvecklingen skall innebära, att intentionerna bakom bestämmelserna blir mera fullständigt förverkligade, anser de ej vara realistisk. Det finns enligt deras mening icke någon garanti för att de allvarliga bristerna i tillsynen skall minska på grund av att övervakningssystemet permanentas. Motionärerna anser, att förslag bör framläggas om att en ny organisation för tillsynen av djurskyddslagen bildas under länsveterinärerna. Det uttalas härvid, att organisationen bör erhålla personliga och ekonomiska resurser för att lösa sin uppgift och att de heltidsanställda tillsyningsmän, som tillsätts, skall vara obundna av lokala hänsyn.

Motionärerna föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag om en ny tillsynsorganisation för djurskyddet på i motionen angivna riktlinjer.

I *motionen II: 910* anförs att det, med hänsyn till att riskerna för djurplågeri är stora så länge det är tillåtet att hålla hundar ständigt bundna, är att beklaga att bestämmelserna om hållande av bandhund inte såsom utredningsmannen föreslagit utformats så att hund inte må stå i band utomhus nattetid eller under hela eller större delen av dagen. De garantier mot missbruk vid hållande av bandhund som propositionen avser att skapa torde enligt motionärernas mening knappast komma att bli tillräckliga. Inte ens en bra koja anses erbjuda något verkligt skydd mot sträng kyla och även om hunden förses med lång löplina kan densamma aldrig motsvara ordentlig motion i det fria.

Motionärerna erinrar om att departementschefen i samband med behandlingen av bandhundsfrågan hänvisat till de åtgärder som föreslås för att effektivisera hälsovårdsnämndernas tillsyn av djurskyddslagens efterlevnad samt vidare uttalat, att frågan om ytterligare lagstiftningsåtgärder för att förbättra hundhållningen torde kunna vila till dess att man har hunnit samla erfarenheter från effektiviserad tillsynsverksamhet. Motionärerna framhåller, att det är av största vikt, att hälsovårdsnämndernas verksamhet i vad det gäller djurskyddet redan från början görs till föremål för noggrann övervakning så att dessa bestämmelser inte kommer att förfuskas. De föreslår, att riksdagen med antagande av förslaget måtte hemställa, att Kungl. Maj:t snarast möjligt föranstaltar om utredning av de praktiska resultaten av de nya bestämmelserna om tillsyn av djurskyddslagens efterlevnad och om så anses behövt förelägger riksdagen de förslag till författningsändringar, som må föränledas därav.

Bandhundsfrågan

Departementschefen

Frågan hur man skall kunna stävja den vanvård av hundar som förekommer i samband med bruket att hålla bandhund var föremål för övervägande redan vid tillkomsten av djurskyddslagen. I lagen som trädde i kraft år 1945 finns bestämmelser dels om att djur inte får hållas bundet på ett för djuret plågsamt sätt dels om att djurs förvaringsrum skall erbjuda tillräckligt utrymme och skydd samt hållas tillfredsställande rent. Vid lagens tillkomst ställde man förhoppningar på att bestämmelserna skulle råda bot på vad som kallats bandhundseländet. Dessa blev emellertid långt ifrån infriade, och med hänsyn härtill skärptes år 1959 djurskyddslagens regler om hälsovårdsmyndigheternas tillsyn över lagens efterlevnad. Med stöd av stadgande i lagen har veterinärstyrelsen år 1961 utfärdat råd och anvisningar beträffande tillsynen, i vilka bl. a. framhålls att systemet att hålla bandhund bör motarbetas. Vidare lämnas vissa föreskrifter om hur hundkoja bör vara beskaffad m. m.

Vid 1963 års riksdag väcktes motioner med önskemål om bestämmelser för att motverka djurplågeri i samband med bruket att hålla bandhund. I anledning av motionerna hemställde riksdagen hos Kungl. Maj:t om utredning och åtgärder snarast möjligt rörande det i motionerna berörda spörsmålet. Ärendet har överlämnats till djurskyddsutredningen. Till utredningen har även insänts eller överlämnats ett antal skrivelser från olika djurskyddsorganisationer angående bandhundsfrågan.

Utredningsmannen har med ledning av de framställningar som kommit honom till handa konstaterat att bandhundar fortfarande i alltför många fall inte omhänderhas i enlighet med djurskyddslagens syften och uttryckliga stadganden. De anmärkningar som har framförts avser inte bara bristande möjligheter till motion för hundarna och bristfälliga kojor m. m. utan också den vanvård i allmänhet som hundarna utsätts för. Utredningsmannen finner också att det existerar en stark opinion för ett förbud mot hållande av bandhund. Efter vissa överväganden som närmare redovisats i betänkandet har utredningsmannen stannat för att förordna en bestämmelse i djurskyddslagen om att hund inte må stå i band utomhus nattetid eller under hela eller större delen av dagen. Bestämmelsen skulle straffsanktioneras genom 21 § i lagen. Med den ståndpunkt utredningsmannen sålunda intagit har han ansett att frågan om hundkojors beskaffenhet inte kräver annan reglering än vad som är föreskrivet i veterinärstyrelsens råd och anvisningar.

De remissinstanser som gått närmare in på utredningsmannens förslag i denna del har i allmänhet intagit en kritisk hållning till tanken på ett så

vittgående förbud som utredningsmannen har förordat. Härvid har man bl. a. erinrat om att det finns fall där det föreligger ett verkligt behov av att använda bandhundar för bevakningsändamål. Man har vidare framhållit att åtminstone hundar av vissa ifrågakommande raser är väl lämpade för att i huvudsak vistas utomhus och även finner sig bättre till rätta härmed än med att ständigt vistas inomhus i t. ex. uppvärmda bostadsutrymmen. I detta sammanhang har kraftigt varnats för att skapa ett bandhundselände inomhus genom ett totalt eller nästan totalt förbud mot att hålla hund bunden utomhus. I påfallande stor utsträckning har man ansett att undantag från en förbudsbestämmelse i vart fall bör gälla, om hunden är kopplad till en löplina av tillräcklig längd och har tillgång till en koja eller annan viloplats, där den kan få tillfredsställande skydd mot kyla, blåst och fuktighet.

För egen del är jag övertygad om att det krävs särskilda åtgärder för att komma till rätta med de missförhållanden som uppenbarligen alltjämt förekommer vid hållande av bandhundar. När det gäller att ta ställning till vilka åtgärder som är lämpligast torde det finnas anledning att fästa stort avseende vid varningarna mot att skapa ett bandhundselände inomhus. Om ett totalt eller nästan totalt förbud mot att hålla hund stående i band utomhus medför att hundarna blir placerade inomhus på sätt som är otillfredsställande från djurskyddssynpunkt, kanske i trånga bostäder eller i källare och liknande lokaler, betyder det en försämring av situationen, eftersom kontrollen över djurens vård och behandling försvåras. Under sådana förhållanden torde det vara motiverat att även i fortsättningen tillåta att hund hålls bunden utomhus, men ge tvingande föreskrifter i fråga om de anordningar som skall vidtas för att bereda hunden en dräglig tillvaro. I samma riktning talar även de övriga nyss anförda synpunkterna som har framförts vid remissbehandlingen.

Vid övervägande av frågan om ordningen för hållande av bandhund har jag funnit att systemet med löplina, kompletterad med koja eller dylikt av tillfredsställande beskaffenhet, innebär den bästa lösningen. Föreskrifterna på området bör för att få största möjliga praktiska värde gå ganska mycket i detalj. Möjligen är det också lämpligt att föreskrifterna i vissa avseenden differentieras för olika slag av hundar och för skilda delar av landet. De närmare bestämmelserna i dessa hänseenden bör enligt min uppfattning meddelas av veterinärstyrelsen. Det blir tillräckligt att i djurskyddslagen fastslå det huvudsakliga innehållet i den tilltänkta regleringen och hänvisa till detaljföreskrifterna. Som minimikrav i fråga om löplinans längd torde sålunda tio meter kunna fastställas. Beträffande koja eller liknande anordning bör anges att den skall erbjuda tillfredsställande skydd mot väder och vind. Bestämmelserna bör givetvis inte avse fall där hund blott tillfälligt står bunden utomhus. Med hänsyn till förhållandena inom renskötseln torde särskilda undantag från bestämmelserna vara påkallade, såvitt gäller

hundar som används i denna näring. Veterinärstyrelsen bör bemyndigas att meddela föreskrifter härom. Ifrågavarande lagstadganden torde lämpligen kunna upptas i en ny paragraf omedelbart efter de förut föreslagna bestämmelserna om yrkesmässig hunduppfödning m. m. och under en särskild rubrik »Om hållande av bandhund».

Det av utredningsmannen förordade förbudet mot att hålla bandhund skulle enligt förslaget vara straffsanktionerat. De bestämmelser som jag nu har uttalat mig för ansluter närmare till de allmänna bestämmelserna i djurskyddslagen, som en påbyggnad eller precisering av dessa. Med hänsyn härtill torde efterlevnaden av de nya bestämmelserna böra övervakas och framtvingas på samma sätt som gäller i fråga om de allmänna bestämmelserna, alltså genom tillsyn och ingripanden från i första hand hälsovårdsnämndernas sida. Frågan om en effektivisering av denna verksamhet har jag behandlat i ett tidigare avsnitt av framställningen. Hålls en hund bunden under sådana förhållanden att det kan sägas att den otillbörligen utsätts för lidande, kan givetvis fallet bli att bedöma som djurplågeri.

De nya bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 juli 1966.

Under remissbehandlingen har framförts förslag om att hållande av hundar skulle underkastas särskild reglering i flera andra avseenden, bl. a. genom föreskrifter om hur hundgård bör vara beskaffad. Enligt min mening torde emellertid frågan om ytterligare lagstiftningsåtgärder för att förbättra hundhållningen kunna vila till dess att man har hunnit samla erfarenheter från en effektiviserad tillsynsverksamhet.

Motionen II: 910

I motionen behandlas vissa spørsmål i samband med bandhundsfrågan. Utskottet hänvisar till vad som i denna del upptagits under nästföregående avsnitt.

Lagrådsgranskningen

Lagrådet lämnade departementschefens förslag utan erinran.

Utskottet

Före djurskyddslagens tillkomst år 1945 var bestämmelserna till djurens skydd mycket ofullständiga. De inskränkte sig i huvudsak till strafflagens bestämmelser om djurplågeri samt till lagen om rätt i vissa fall för polismyndighet att omhänderta djur och lagen angående slakt av husdjur. Genom djurskyddslagen skedde för första gången en allmän reglering av djur-

skyddsfrågorna. Med utgångspunkt från den erfarenhet som vunnits vid lagens tillämpning har djurskyddsutredningen därefter haft att bedöma i vad mån ändringar och kompletteringar kunde anses påkallade i de författningar som berörde djurskyddet. Utredningen har framlagt fyra betänkanden, av vilka de två första redan föranlett författningsändringar framför allt beträffande djurskyddslagens bestämmelser om tillsyn och beträffande offentlig förevisning av djur. På grundval av de två sist avgivna betänkandena har nu i förevarande proposition föreslagits lagändringar i brottsbalken, lagen om djurskydd och lagen angående slakt av husdjur. I stort innebär ändringarna att gärningsbeskrivningen vid djurplågeri skärps, att förbud införs mot s. k. hållning och klubbning vid betesgång, att det skall krävas tillstånd för att driva kennelrörelse och hundpensionat, att tvingande föreskrifter införs beträffande löplina m. m. för bandhund och att bedövningstvång införs vid renslakt. Vidare har i propositionen upptagits vissa andra djurskyddsfrågor som utredningen behandlat i sistnämnda betänkanden. Det gäller spörsmål, som antingen ansetts icke böra föranleda lagstiftningsåtgärd eller kan lösas utan riksdagens medverkan genom administrativa bestämmelser, nämligen vissa frågor om förbud att handha djur, användning av djur för vetenskapliga ändamål, kastrering av ren, vissa hästtävlingar, transport av levande djur, taggtrådsstängsel och tillsynen av djurskyddslagens efterlevnad. De lagförslag och förslag i övrigt som sålunda framläggs genom propositionen är enligt utskottets mening ägnade att förbättra vården och behandlingen av djur. Utskottet hälsar därför förslagen med tillfredsställelse. För att syftet med den skärpta lagstiftningen på området skall uppnås förutsätter dock utskottet att Kungl. Maj:t följer utvecklingen med uppmärksamhet och vid behov vidtar de ytterligare åtgärder som kan anses påkallade.

Utskottet övergår här efter till att närmare behandla de olika avsnitten i propositionen.

Enligt 16 kap. 13 § brottsbalken föreligger *djurplågeri* om någon genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes utsätter djur för otillbörligt lidande. Straffet är böter eller fängelse i högst två år. Mot brottsbeskrivningen, som oförändrad hämtats från det tidigare stadgandet i strafflagen, har utredningsmannen funnit anledning till erinran. Han har ansett begreppet otillbörlighet i stället för att som nu anknytas till djurets lidande böra hänföras till den åtgärd som gett upphov till lidandet. Lämpligen skulle detta i lagtexten kunna uttryckas så att den som otillbörligen utsätter djur för lidande skall dömas för *djurplågeri*. Departementschefen har för sin del funnit det motiverat att förtydliga stadgandet så att det ger ett mera lättillgängligt uttryck för det avsedda innehållet. Han har ansett detta kunna ske genom en omformulering i den riktning som utredningsmannen förordat. Han föreslår därför att brottsbeskrivningen ändras så att *djurplågeri* anses föreligga om någon, genom misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt, otillbörligen utsätter djur för lidande.

I motionen II: 906 framhålls att ordet otillbörligen, såsom det placerats i departementschefens förslag, kan ge upphov till tolkningssvårigheter och förhindra utvecklingen i riktning mot en önskvärd strängare bedömning av djurplågerifallen. Med hänsyn härtill föreslås att författningstexten utformas så att den som genom misshandel, överansträngning eller vanvård utsätter djur för lidaande skall straffas för djurplågeri.

I gällande lagtext har otillbörligheten anknutits till effekten av gärningsmannens handling, nämligen djurets lidande. Mot en sådan utformning kan invändas att ordet otillbörlig från språklig synpunkt inte bör användas för att utmärka graden av lidande. En närmare bestämning av »lidande» torde f. ö. knappast vara erforderlig. Redan i detta ord som sådant torde ligga att den smärta, för vilken djuret blivit utsatt, haft en icke obetydlig intensitet och varaktighet. Det torde vidare vara uppenbart, att bedömningen utfaller olika beträffande olika slag av djur, exempelvis varmblodiga och kallblodiga djur. Däremot synes det böra kunna av lagtexten utläsas att vissa handlingar som förorsakar djur lidande i viss utsträckning måste tolereras med hänsyn till legitima intressen. Detta torde lämpligen kunna uttryckas genom att ordet »otillbörligen» placeras som departementschefen föreslår. En placering av det berörda ordet såsom motionärerna förordar skulle däremot medföra bl. a. att all misshandel i teknisk mening, oavsett om förfarandet med hänsyn till omständigheterna kan anses tillbörligt eller inte, föranleder straff. Motionärernas förslag till lagtext medger i sin utformning icke något undantag i dessa avseenden. Genom propositionsförslaget kommer vidare den önskvärda ändringen till stånd att begreppet »otillbörlighet» hänföres till den åtgärd som gett upphov till lidandet. Gärningsmannens sinnelag och avsikten med den påtalade gärningen kommer därigenom att få ett ökat beaktande. Den föreslagna formuleringen synes dock i stort sett motsvara de synpunkter, som i allt fall på senare tid anlagts vid gällande lags tillämpning.

Vid utformningen av straffbestämmelserna i brottsbalken, som trädde i kraft den 1 januari 1965, har — med avvikelse från den regelmässigt följda grundsatsen att uppta sex månaders maximum vid omvandling av sådana straffskalor i strafflagen där fängelse utan särskilt utsatt maximum förekommit — såsom maximum fastställts fängelse i två år för djurplågeri. Avsikten härmed var att markera att lagstiftaren numera betraktar djurplågeri som ett allvarligt brott. Utskottet, som delar detta betraktelsesätt, finner det angeläget att stadgandet om djurplågeri icke av domstolarna tillämpas med sådan mildhet som för närvarande ofta synes vara fallet. Syftet med motionen II: 906 synes därigenom vara tillgodosett. På grund av det nu anförda tillstyrker utskottet, med avstyrkande av motionsyrkandet, propositionsförslaget i denna del.

Djurskyddslagstiftningen erbjuder för närvarande icke någon möjlighet att utfärda förbud att handha djur. Utredningsmannen har

föreslagit, att en sådan möjlighet införes. Enligt förslaget skulle det ankomma på domstolen i djurplågerimålet att om det föreligger skäl därtill meddela förbud för viss tid, minst ett och högst fem år, eller för alltid att sköta, köra, slakta eller eljest syssla med djur. Överträdelse av förbudet skulle straffas med böter och fängelse i högst sex månader. Departementschefen har på anförda skäl icke ansett sig kunna förorda den föreslagna förbudsbestämmelsen. I motionen II: 905 hemställs om lagstiftning i enlighet med utredningsmannens förslag.

Såsom departementschefen framhållit torde det å ena sidan te sig naturligt att från djurskyddssynpunkt inta en positiv hållning till tanken att införa en förbudsbestämmelse av förevarande slag. Bestämmelsen har också sin motsvarighet i dansk, norsk och tysk djurskyddslagstiftning. Å andra sidan kan, såsom från flera håll framkommit vid remissbehandlingen, ifrågasättas såväl lämpligheten som behovet av en dylik bestämmelse. Till en början torde sålunda böra framhållas att djurplågeri numera synes vara ett tämligen ovanligt brott och att återfall är än mer sällsynt. Den praktiska betydelsen av stadgandet torde därför bli relativt ringa. Från en remissmyndighets sida har uttalats, att en förbudsbestämmelse skulle öppna möjligheter för myndigheterna att inskrida även mot sådana psykiskt sjuka eller defekta individer, som med hänsyn till sina psykiska brister kan undgå bestraffning för lagöverträdelser. Häremot torde kunna invändas att denna synpunkt, som givetvis är beaktansvärd, numera delvis förlorat i betydelse genom att brottsbalken medger användning av bötesstraff eller skyddstillsyn i vissa av de fall, där enligt strafflagen ingen kriminalpolitisk reaktion kom i fråga. Sålunda torde beträffande personer som dömts för djurplågeri särskilda föreskrifter vid skyddstillsyn i viss utsträckning kunna utfärdas av sådant innehåll att risken för återfall blir mindre. Vidare vill utskottet i likhet med departementschefen framhålla att, även om det kan påstås att företeelser som i någon mån påminner om den föreslagna förbudsbestämmelsen finns på andra rättsområden, bestämmelsen är i stort sett främmande för vår rättsordning. Bestämmelsen skulle också kunna i vissa fall kännbart begränsa den dömdes försörjningsmöjligheter under det att i andra fall möjligheterna icke alls skulle beskäras. Förbudsbestämmelsen skulle sålunda kunna drabba ojämnt. Slutligen torde för efterlevnaden av förbudet krävas en avsevärd kontrollapparat.

På grund av det anförda delar utskottet departementschefens uppfattning att övervägande skäl talar mot den föreslagna bestämmelsen. Utskottet finner därför någon riksdagens åtgärd i frågan i vart fall för närvarande icke vara påkallad. Utskottet avstyrker därför i denna del bifall till motionen II: 905.

Bestämmelser om användning av djur för vetenskapligt ändamål finns i djurskyddslagen och i kungörelsen den 17 november 1944 med vissa bestämmelser om användning av djur för vetenskapligt än-

damål m. m. Enligt djurskyddslagen får sålunda djur inte utan veterinärstyrelsens tillstånd användas för vetenskaplig forskning eller undervisning, sjukdomsdiagnos, framställning av läkemedel eller annat härmed jämförligt ändamål, om användningen är förenad med operativt ingrepp, insprutning eller blodtappning eller också eljest medför ångest eller annat lidande för djuret. Kungl. Maj:t äger medge undantag från denna regel för viss institution eller inrättning. Vidare får enligt samma lag vid operativt ingrepp eller annan nu nämnd åtgärd inte större lidande tillfogas djuret än som är oundgängligt. Kan det antas att avsevärt lidande åsamkas djuret även sedan ingreppet eller åtgärden slutförts, skall djuret dödas. Beträffande de bestämmelser som finns om tillsyn av djurskyddslagens efterlevnad hänvisas till avsnittet nedan i detta ämne.

De närmare bestämmelserna i fråga om användningen av djur för berörda ändamål återfinns i ovannämnda kungörelse. Bland dessa bestämmelser må här nämnas föreskrifter om viss journalföring beträffande inköp av hundar och katter och om skyldighet för den som vidtar åtgärd av ifrågavarande art att underkasta sig den särskilda inspektion som veterinärstyrelsen kan finna skäl föreskriva. Vidare finns bl. a. stadgat att hund eller katt, som har inköpts för att användas i vetenskapligt eller annat nyss angivet syfte, icke får användas för ändamålet förrän fem dygn förflutit från inköpet.

För att förbättra kontrollen över de vetenskapliga djurförsöken har utredningsmannen föreslagit att en för hela riket gemensam kontrollnämnd, organisatoriskt anknuten till veterinärstyrelsen, inrättas samt att viss utökning av journalföringsplikten föreskrives. I likhet med departementschefen anser utskottet det knappast kunna antagas, främst med hänsyn till den omfattande verksamhet det här är fråga om, att en enda nämnd skall kunna utföra någon verkligt effektiv kontroll över försöksverksamheten och inte heller att allmänheten skall genom nämnden kunna få en tillfredsställande insyn däri. Skäl att införa en sådan nämnd synes därför icke föreligga. Däremot bör man såsom departementschefen framhåller söka åstadkomma den eftersträvide effektiviseringen inom den nuvarande tillsynsorganisationens ram. De förslag som i propositionen framläggs om efterlevnaden av djurskyddslagen synes också vara ägnade att förbättra kontrollen med avseende å vetenskapliga försök. I samma riktning verkar även utredningsmannens av departementschefen i huvudsak godtagna förslag om en utvidgad journalföring vid användningen av försöksdjuren.

I vad avser hundar och katter har utredningsmannen föreslagit att den karenstid om fem dygn, som enligt nuvarande bestämmelser skall förflyta innan ett inköpt sådant djur får användas, skall förlängas till tio dygn. Förslaget har tillstyrkts av övervägande antalet myndigheter, som yttrat sig över detsamma. Några remissorgan, bl. a. medicinska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna vid universitetet i Uppsala samt lärarkollegiet vid medicinska högskolan i Umeå, har ansett att den föreslagna tidsfristen är

onödigt lång och att, om en förlängning av tiden anses erforderlig, en utsträckning högst till sju dagar bör ifrågakomma. Utredningsmannens förslag har emellertid avstyrkts av andra fackkunniga organ, nämligen medicinska fakulteterna vid universiteten i Lund och Göteborg, karolinska institutets lärarkollegium och lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm. Karolinska institutets lärarkollegium har i sitt remissyttrande till stöd för sitt ställningstagande bl. a. anfört att under den sista tvåårsperioden har vid institutet cirka 30 % av katterna avlidit i infektionssjukdomar. Den gällande karenstiden anses därför ej försvarlig från djurskyddssynpunkt. Om karenstiden ökas till tio dygn kan det enligt kollegiet befaras att under epidemitider antalet djur som avlider på angivet sätt stiger till upp över 50 %, och att praktiskt taget alla katter kommer att bli svårt sjuka. Departementschefen har icke ansett sig kunna förorda den av utredningsmannen föreslagna förlängningen. I motionen II: 909 hemställs om författningsändring i enlighet med utredningsmannens förslag.

Såsom motionärerna framhåller torde en förlängning av förevarande tid medföra förbättrade möjligheter för ägarna att eftersöka försvunna djur, särskilt med tanke på att katter i stor utsträckning inköps på andra håll än där försöken äger rum. En förlängning av tiden skulle också skapa större möjligheter att komma till rätta med handeln med stulna djur. Mot utredningsmannens förslag har emellertid från fackkunnigt håll såsom nyss nämnts framförts vissa betänkligheter med hänsyn till att den längre förvaringstiden på institutionerna skulle öka risken för infektionssjukdomar bland djuren. Med hänsyn härtill och då den av departementschefen föreslagna, utvidgade journalföringen i fråga om hundar och katter medför ökade möjligheter att identifiera förkomna djur anser sig utskottet i varje fall för närvarande icke berett att förorda en förlängning av karenstiden till tio dygn.

Den nämnda uppgiften att cirka 30 % av de under en tvåårsperiod till en institution införda katterna avlidit i infektionssjukdomar kan tyda på att djuren förvaras under förhållanden, som är otillfredsställande från djurskyddssynpunkt. Det synes därför angeläget att förbättra värden av djuren under den tid de förvaras vid institutionerna. Främst i åtanke kommer här frågor om utbyggnad och förbättring av djurstallarna. Det må härvid å ena sidan anmärkas att förbättrade förhållanden i dessa avseenden självfallet minskar betänkligheterna från djurskyddssynpunkt mot att förlänga karenstiden. Å andra sidan kan åtgärder, som underlättar efterforskning av försvunna djur, måhända göra en dylik förlängning onödig. Dessa frågor om förbättrad vård av de ifrågavarande djuren vid de vetenskapliga institutionerna och de spörsmål som sammanhänger därmed, såsom **karenstidens längd**, synes böra övervägas i samband med den av departementschefen förebådade mera allmänna översynen av kungörelsen med vissa bestämmelser om användning av djur för vetenskapligt ändamål. Utskottet

vill i anslutning härtill framhålla att även en mindre förlängning av karens-tiden än den av utredningsmannen föreslagna, exempelvis en tidsfrist av sju dagar som föreslagits från visst fackkunnigt håll eller annan tid, kan komma i fråga.

Vad utskottet sålunda anfört beträffande översyn av frågan om förbättrad vård av vid institutionerna förvarade djur, m. m., torde böra givas Kungl. Maj:t till känna.

Vissa slag av hästtävlingar som äger rum offentligen är underkastade bestämmelserna i kungörelsen den 6 november 1958 om offentlig förevisning av djur. Enligt kungörelsen skall förevisning av djur på tävlingsbana stå under särskilt överinseende av veterinärstyrelsen i samverkan med de övriga tillsynsmyndigheter som avses i djurskyddslagen. För att i särskilt fall kunna bedöma hur djur behandlas vid bl. a. tävling äger läns-, distrikts- eller stadsveterinär eller den som för ändamålet utsetts av veterinärstyrelsen påkalla demonstration av tillvägagångssättet och att närvara vid sådan demonstration. Om veterinärstyrelsen finner att djur handhas i strid mot gällande djurskyddsbestämmelser äger styrelsen förbjuda att djuret förevisas offentligt eller används vid övning.

I motionen II: 905 lämnas en redogörelse för de svårartade olyckshändelser som under de senaste cirka tio åren inträffat vid terrängritter. Såsom departementschefen framhåller har dessa olyckor i hög grad upprört den allmänna opinionen. I motionen yrkas totalförbud mot detta slag av ryttartävlingar. I likhet med departementschefen anser utskottet att alla tänkbara åtgärder bör vidtagas för att i möjligaste mån förebygga olyckor vid denna tävlingsform liksom vid andra hästtävlingar och tävlingar med djur över huvud taget. Däremot synes terrängritter icke böra förbjudas. Utskottet får därför avstyrka bifall till motionen i denna del.

En av anledningarna till att gällande bestämmelser i djurskyddslagen icke fungerar helt tillfredsställande i tävlingssammanhang torde vara det förhållandet att det saknas fullgoda garantier för att en sakkunnig och effektiv övervakning sker av hur djuren behandlas under själva tävlingen. Departementschefens förslag om föreskrift att en av tävlingsledningen helt oberoende veterinär skall vara närvarande vid tävling med befogenhet att med omedelbar verkan helt eller delvis förbjuda tävlingen om djur utsätts eller kan befaras bli utsatt för djurplågeri, synes kunna undanröja förevarande brist. Med hänsyn till de ekonomiska konsekvenser som är förbundna med att tävling inställs eller avbryts finner emellertid utskottet föreskrift lämpligen böra utfärdas om att tävlingsbanorna, särskilt vid terrängritt, skall besiktigas före tävlingen av vederbörande veterinär. Även om veterinär sålunda tillerkännes rätt att avbryta tävling synes från djurskyddssynpunkt ytterligare stå att vinna genom förbättrad övervakning från polismyndigheternas sida i fråga om djurplågeri vid hästtävlingar. I

likhet med motionären (motionen II: 905) vill utskottet därför framhålla angelägenheten av att sådan övervakning kommer till stånd. Vad utskottet i förevarande hänseenden anfört bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Utskottet övergår härefter till att behandla frågan om yrkesmässighet i hunduppfödning m. m.

Enligt gällande ordning erfordras icke tillstånd av myndighet för att bedriva uppfödning eller försäljning av hundar eller mottagande av hundar till förvaring och utfodring. I propositionen föreslås, att sådan verksamhet icke skall få drivas yrkesmässigt eller eljest i större omfattning utan att tillstånd därtill lämnats av hälsovårdsnämnden. Departementschefen uttalar i samband med frågan om utformningen av bestämmelserna att eftersom verksamheten kan äga rum under så växlande förhållanden och eftersom det är önskvärt att såvitt möjligt minska svårigheterna vid gränsdragningen mellan tillståndskrävande och icke tillståndskrävande verksamhet så bör regleringen omfatta inte bara rent yrkesmässiga former utan även sådana där verksamheten — utan att kunna anses som yrkesmässig — äger rum i större omfattning. Härigenom kommer enligt departementschefens mening att framgå, å ena sidan, att den omständigheten att hanteringen ger ett ekonomiskt utbyte inte behöver innebära att den är yrkesmässig i den mening som här avses och, å andra sidan, att en rörelse, som regelmässigt omfattar mer än ett par tre avelstikar eller till förvaring och utfodring mottagna djur, kan falla under tillståndstvånget, oavsett att den inte drivs enbart av ekonomiska motiv.

I motionen II: 908 föreslås, att riksdagen — med antagande av den föreslagna 8 a § i djurskyddslagen — skall uttala, att tillståndstvånget skall anses begränsat att avse sådan uppfödning och försäljning av hundar eller mottagande av hundar till förvaring och utfodring, som med hänsyn till rörelsens art och omfattning och andra förhållanden får anses jämförlig med en yrkesmässigt bedriven verksamhet.

Utskottet delar uppfattningen att det är lämpligt, att de former av hanteringen med hundar, som nu avses, blir föremål för offentlig reglering. Denna är motiverad redan från djurskyddssynpunkt men även omgivningshygieniska synpunkter talar starkt för att en reglering bör komma till stånd. I fråga om utformningen av bestämmelserna saknar utskottet anledning till erinran. Utskottet vill dock beträffande innebörden i dessa anföra följande. Vad till en början angår frågan om tolkningen av begreppet »yrkesmässigt» så torde för att yrkesmässigt bedriven verksamhet skall vara för handen förutsättas, att verksamheten väsentligen drivs i förvärvssyfte i en icke helt obetydlig omfattning och att den ej heller är av tillfällig art. Vidare torde i vissa fall såsom yrkesmässig kunna betraktas uppfödning av särskilt dyrbara hundar, även om det gäller enstaka exemplar, och jämväl sådan verksamhet som bedrivs som ett led i en yrkesmässig uppfödning av

andra djur. Utskottet vill vidare framhålla, att innebörden av det av departementschefen föreslagna uttrycket »större omfattning» bör bedömas mot bakgrunden av de nämnda djurskydds- och omgivningshygieniska motiven. Det är med hänsyn härtill uppenbart att större vikt inte kan fästas vid det större eller mindre ekonomiska utbyte som verksamheten ger. Avgörande synes i stället böra vara verksamhetens omfattning vad gäller antalet hundar. Särskilt påtagligt är detta då det gäller de omgivningshygieniska synpunkterna. Mot bakgrund av det sagda och för att åstadkomma en enkel och entydig tolkning förordar utskottet att verksamheten skall anses vara bedriven i större omfattning om den regelmässigt omfattar mer än tre avelstikar eller lika många till förvaring och utfodring mottagna djur. Ges begreppet »större omfattning» en sådan innebörd kommer de flesta fall av yrkesmässigt bedriven verksamhet att vara underkastade tillståndstvång redan på den grunden att verksamheten bedrivs i nu angiven omfattning. Ställning torde därför ofta ej behöva tas till frågan om yrkesmässighet föreligger eller ej.

På grund av det ovan sagda bör motionen II: 908, i den mån den ej kan anses besvarad genom det anförda, icke föranleda någon riksdagens åtgärd.

I fråga om tillsynen av djurskyddslagens efterlevnad gäller som huvudprincip, att det är hälsovårdsnämnden i orten som har att öva tillsyn över djurens vård och behandling. För sådant ändamål skall nämnden utse en eller flera tillsyningsmän. Vid tillsynen medverkar länsveterinären och distrikts- eller stadsveterinären enligt särskilda föreskrifter. Länsstyrelsen skall med biträde av länsveterinären vaka över att hälsovårdsnämnder och tillsyningsmän samt distrikts- och stadsveterinärer fullgör sina åligganden. Högsta tillsynen tillkommer veterinärstyrelsen.

I propositionen föreslås att — med bibehållande av nuvarande bestämmelser — åtgärder vidtas för att genom upplysning och utbildningsverksamhet förbättra djurskyddstillsynen.

I motionen II: 907 hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära förslag om en ny tillsynsorganisation under länsveterinärerna enligt i motionen angivna riktlinjer. Mot bakgrunden av de missförhållanden som på sina håll råder i samband med hållande av bandhund föreslås vidare i motionen II: 910 att riksdagen måtte begära, att Kungl. Maj:t snarast möjligt ville föranstalta om en utredning av de praktiska resultaten av de nya bestämmelserna om tillsyn av djurskyddslagens efterlevnad och om så anses behövt förelägga riksdagen de förslag till författningsändringar, som må föranledas därav.

Utskottet delar den i motionen II: 907 uttalade uppfattningen, att det alltjämt i många fall brister i de lokala myndigheternas handhavande av tillsynen enligt djurskyddslagen och att åtgärder är nödvändiga för att förbättra det nuvarande tillståndet, som i åtskilliga fall synes innebära att 1959

års lagstiftning om tillsynen i mycket blivit verkningslös. När det gäller att komma till rätta med missförhållandena synes emellertid — såsom även departementschefen funnit — i allt fall tills vidare böra väljas en lösning, som faller inom ramen för nuvarande ordning. Utskottet föreslår sålunda att hemställan i den nämnda motionen icke skall föranleda någon riksdagens åtgärd.

Motionerna II: 907 och II: 910 kan sägas ha det gemensamma syftet att effektivisera tillsynen av djurskyddslagens efterlevnad. Såsom redan nämnts anser även utskottet att en förbättrad tillsyn är nödvändig. Vad beträffar frågan om möjligheterna att uppnå en sådan inom ramen för nuvarande ordning vill utskottet anföra följande.

De rådande missförhållandena synes till stor del bero på att det i många kommuner saknas underlag för anställning av avlönade tillsyningsmän, som med kraft kan hävda djurskyddets intressen. Som departementschefen anfört kan man räkna med att kommunsammanslagningarna härvidlag skall medföra en ändring till det bättre. Även genom samarbete inom kommunblocken bör möjligheter för en sådan utveckling skapas. Vidare torde de av departementschefen nu föreslagna åtgärderna i form av upplysning m. m. kunna bidra till att förbättra förhållandena på området. Ehuru det inte är uteslutet att åtgärderna kan komma att visa sig otillräckliga för att en helt tillfredsställande ordning skall uppnås, synes man dock ha anledning att någon tid avvakta resultatet av dem, innan något ytterligare åtgöres. Visar det sig att förhållandena förblir otillfredsställande får ytterligare åtgärder övervägas. Det torde vara nödvändigt att effekten av de nu föreslagna åtgärderna följs med uppmärksamhet så att, om så visar sig erforderligt, förslag till författningsändringar eller annat kan framläggas utan dröjsmål.

Vad utskottet sålunda i anledning av förevarande motioner anfört rörande åtgärderna för att förbättra tillsynen av djurskyddslagens efterlevnad torde böra givas Kungl. Maj:t till känna.

Vad gäller *b a n d h u n d s f r å g a n* vill utskottet anföra följande. Det är tydligt, att missförhållanden alltjämt på många håll råder i samband med hållande av bandhund. De bestämmelser som nu föreslås synes verksamt kunna bidra till att förhållandena förbättras. Utskottet vill dock inte hålla det för helt uteslutet, att bandhundsfrågan inte kan bringas till en helt tillfredsställande lösning utan att i princip ett förbud mot att hålla hund bunden utomhus införes. Även i denna del bör emellertid erfarenheterna av de ifrågavarande bestämmelserna och åtgärderna för att förbättra tillsynen avvaktas innan något ytterligare åtgöres.

Mot utformningen i detalj av de föreslagna bestämmelserna saknas anledning till erinran.

Beträffande de i propositionen behandlade frågor, som icke ovan redovisats under de olika avsnitten, samt beträffande de i propositionen upp-

tagna spörsmålen rörande slakt och kastrering av ren, transport av levande djur, hållning och klubbning samt taggtrådsstängsel har utskottet icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen i dessa avseenden uttalat.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen med avslag å motionen II: 906 måtte antaga de vid förevarande proposition, nr 138, fogade lagförslagen;

B. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad utskottet anført

1. rörande översyn av frågan om förbättrad vård av vid vetenskapliga institutioner förvarade djur, m. m., i anledning av motionen II: 909;

2. angående skärpt övervakning från polismyndigheternas sida i fråga om djurplågeri vid hästtävlingar i anledning av motionen II: 905 och besiktning genom veterinär av tävlingsbana; samt

3. rörande åtgärder för att förbättra tillsynen av djurskyddslagens efterlevnad i anledning av motionerna II: 907 och II: 910;

C. att följande motioner, nämligen

1. II: 905,

2. II: 907,

3. II: 908 samt

4. II: 909,

i vad de ej kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anført och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 25 november 1965

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Alexanderson, Svante Kristiansson*, Knut Johansson, Erik Jansson, Åkesson, Lidgard och Torsten Hansson;

från andra kammaren: herrar Levin, Johansson i Torp, Nyberg, fru Torbrink, herrar Johansson i Öckerö, Svenning*, Bengtson i Solna och Elmstedt*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.